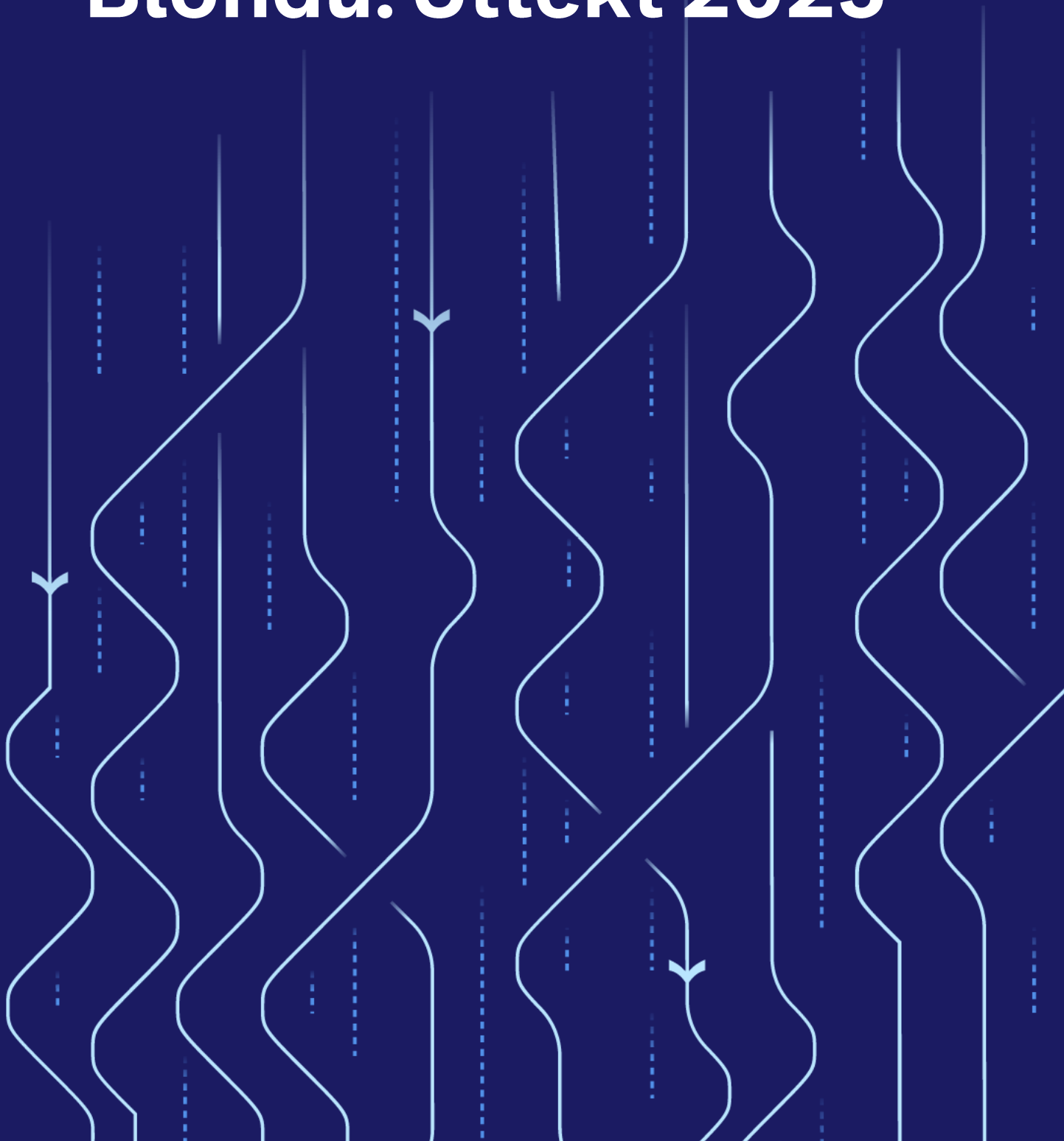

Landbrot á bökkum

Blöndu: Úttekt 2025

Landbrot á bökkum Blöndu

Úttekt 2025

Höfundar
Sigurjón Einarsson

Dagsetning
Janúar 2026

Lykilsíða

Skýrsla LV nr	LV-2026-018	Dagsetning	Janúar 2026
Fjöldi síðna	42 s.	Upplag	1
Dreifing	[X] Birt á vef LV	[] Opin innan LV	[] Takmörkuð til [dags.]
Titill	Landbrot á bökkum Blöndu: Úttekt 2025		
Höfundar/fyrirtæki	Sigurjón Einarsson/Land og skógur		
Verkefnisstjóri	Guðmundur Ögmundsson		
Unnið fyrir	Landsvirkjun		
Samvinnuaðilar	—		
Útdráttur	Land og skógur gerði úttekt á landbroti á bökkum Blöndu á milli bæjanna Geitaskarðs í norðri og Ártúns í suðri. Landbrot var metið sjónrænt og skráð eftir ákveðnu flokkunarkerfi. Hvað varðar landbrotsgerðir flokkuðust 12,5% með mikið landbrot, 15% með mjög lítið eða ekkert landbrot. Ályktað er að virkjun Blöndu, vegagerð í Langadal og bygging nokkurra varnargarða hafi ýtt undir að Blanda renni fremur í einum ákveðnum farvegi og stuðli að frekara staðbundnu landbroti en áður var. Á móti hafa landeigendur eignast nýtt land til ræktunar sem áður var hvorki aðgengilegt né heppilegt til ræktunar.		
Lykilorð	Blöndusvæði, Blöndustöð, Blönduvirkjun, Blanda, Langidalur, landbrot, bakkabrot		

Samþykki verkefnisstjóra
Landsvirkjunar

Guðm. Ögmundsson

**Landbrot á bökkum Blöndu.
Úttekt 2025**

Land og skógur

Skýrsla nr. LOGS 2025/06

Tilvísun nr. 2024-8067 - 7.4

31.12.2025

Heiti Landbrot á bökkum Blöndu. Úttekt 2025

Höfundar Sigurjón Einarsson

Verkefnisstjóri Sigurjón Einarsson

Unnið fyrir Landsvirkjun

Forsíðumynd Sigurjón Einarsson

Útdráttur Land og skógur, að beiðni Landsvirkjunar, gerði úttekt á landbroti á bökkum Blöndu á milli bæjanna Geitaskarðs í norðri og Ártúns í suðri. Landbrot var metið sjónrænt og skráð eftir ákveðnu flokkunarkerfi (sjá kafla 1). Hvað varðar landbrotsgerðir flokkuðust 12,5% með mikið landbrot, 15% með töluvert landbrot, 22,5% með lítilsháttar landbrot og 50% með mjög lítið eða ekkert landbrot.

Efnisorð

Blanda, Langidalur, landbrot, bakkagerð, halli á bakka, hæð bakka, vöktun

Undirskrift verkefnisstjóra

Efnisyfirlit

Inngangur	2
1. Flokkunarkerfi og vettvangsúttekt.....	4
Bakkagerð.....	4
Hæð bakka	4
Halli á bakka	4
Mat á landbroti	4
2. Niðurstöður	18
3. Samantekt	42

Kort

Kort 1 - Yfirlitskort	3
Kort 2 - Tungunes.....	20
Kort 3 - Æsustaðir	22
Kort 4 - Auðólfstaðir	24
Kort 5 - Gunnsteinsstaðir og Hólabær.....	26
Kort 6 - Strjúgsstaðir og Skriðuland	28
Kort 7 - Fagranes og Hvammur	30
Kort 8 - Holtastaðir	32
Kort 9 - Geitaskarð	34
Kort 10 - Kagaðarhóll	36
Kort 11 - Hamar.....	38
Kort 12 - Ásar og Kárastaðir.....	40

Inngangur

Tildrög þessa verkefnis eru þau að Landsvirkjun óskaði eftir því við Land og skóg að stofnunin annaðist úttekt sumarið 2025 á ástandi lands við bakka Blöndu með tilliti til landbrots. Svæðið sem um ræðir nær frá Ártúni í suðri og að Geitaskarði í norðri.

Ár eru mjög breytileg kerfi og rof við árbakka er náttúrulegur hluti þeirra. Athafnir mannsins geta hins vegar haft áhrif á þessi náttúrulegu ferli m.a. breytt rennsli og framburði og haft áhrif á landbrot við árbakkana. Vegna virkjunar Blöndu og tilkomu Blöndulóns hafa orðið breytingar á vatnsrennsli og framburði Blöndu neðan Blöndulóns. Vegagerð hefur einnig haft nokkur áhrif á rennsli og rennslisstefnu árinna. Markmið verkefnisins var því að fá heildaryfirlit yfir núverandi stöðu landbrots við ána og mat á því hvar hætta er á landbroti og hversu mikil hún er, en ekki var lagt mat á rofhraða. Land og skógur (áður Landgræðslan), hefur annast úttekt á landbroti á bökkum áa vítt og breytt um landið undanfarna áratugi og veitt styrki til varna ágangi straumvatna. Auk þess hefur stofnunin vaktað landbrot í Kringilsárrana við Hálslón fyrir Landsvirkjun frá árinu 2013 til dagsins í dag og gerði árið 2012 úttekt á landbroti við Lagarfljót frá fjalli til fjöru.

Landsvirkjun barst erindi frá landeigendum eftirtalinna jarða: Kárastöðum, Ásum, Kagaðarhóli, Geitaskarði, Holtastöðum, Hólabæ, Auðólfstöðum, Tungunesi, Skriðulandi, Móbergi, Glaumbæ, Syðri-Löngumýri og Hamri.

Í erindinu kemur fram að landeigendur telja að með virkjun árinna á sínum tíma hafi hún nú valið sér einn megin farveg en áður rann hún í mörgum kvíslum með tíðum breytingum á meginálum. Sú þróun er víða talin hafa leitt til aukins landbrots og er þess óskað að Landsvirkjun komi að landvörnum þar sem það er brýnast að höfðu samráði við landeigendur.

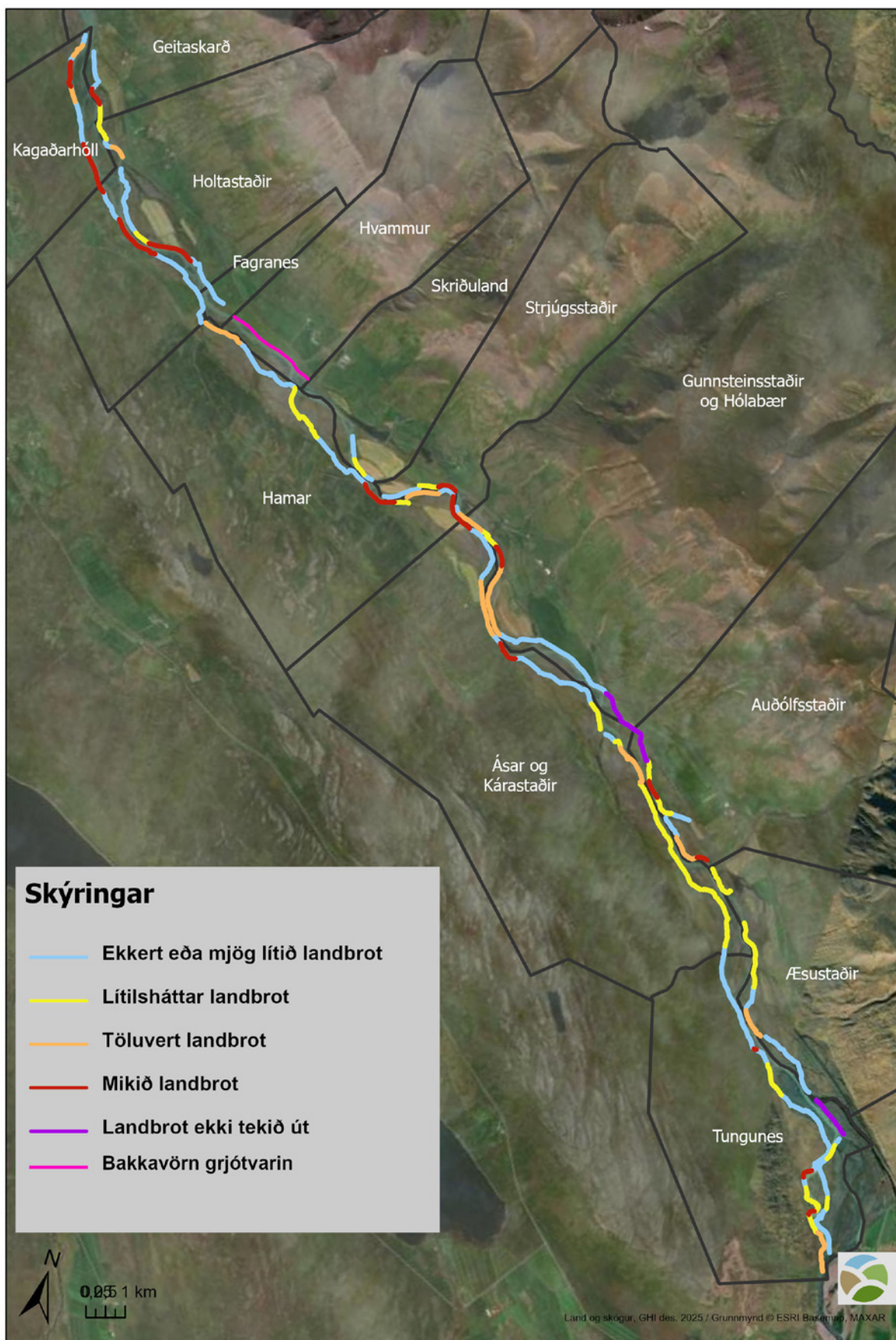
Landsvirkjun leitaði því til Lands og skógar og óskaði eftir því að að landbrot við Blöndu í Langadal á milli bæjanna Geitaskarðs og Ártúna yrði metið með tilliti til erindis landeiganda.

Til að meta landbrot á þessum kafla voru bakkar Blöndu gengnir og gps-mældir og landbrot skráð samkvæmt flokkunarkerfi sem hannað var af starfsmönnum Landgræðslunnar 2012, og stuðst hefur verið við frá árinu 2012 (sjá kort nr.1 og kafla 1).

Hver kafla var mældur inn með gps tæki í 10cm nákvæmni og myndaður. Að auki var farið yfir gamlar loftmyndir frá Landmælingum sem sýna árfarveg Blöndu fyrir virkjun til að meta hvort breytingar hafi orðið á farvegi umfram það sem eðlilegt getur talist fyrir og eftir virkjun.

Sá bakki sem næst var landi var látinn ráða ystu mörkum farvegar þó farvegur við hann væri lítill, það eru því nokkrir hólmar sem liggja að megin álum árinna en landbrot þar ekki mælt.

Við mat á breytingu á farvegi Blöndu var stuðst við loftmyndir teknar árið 1960 og 2024 auk mælinga sumarsins 2025.

Kort 1. Gula línan sýnir það svæði sem mælt var sumarið 2024. Vakin er athygli á að töluvert vatn var í Blöndu á þeim tíma sem mælingar fóru fram og því voru nokkrir staðir sem ekki var fært á vegna bleytu. Ystumörk bakka voru mæld þ.e.a.s. þar sem ystu álar runnu var það metið ystu mörk farvegjarins þó svo að meginfarvegurinn væri stærri á öðrum stað við mælipunktinn.

1. Flokkunarkerfi og vettvangsúttekt

Flokkunarkerfið var hannað af starfsmönnum Landgræðslunnar til að nota við úttekt á árbökkum. Þar sem ekkert slíkt flokkunarkerfi var til hérlandis þá var stuðst við kerfi sem notað hefur verið í Ástralíu (*Riverbank Erosion Assessment* © 2007 Cardno (Qld) Pty Ltd) og það lagað að aðstæðum hérlandis og þörfum verkefnisins.

Helstu áherslur varðandi flokkunina var að hún fæli í sér mat á gerð árbakka og mat á rofi/rofhættu á árbökkunum. Í því skyni voru eftirfarandi þættir skoðaðir; **bakkagerð, hæð bakka, halli á árbakka og mat á landbroti** (virkt landbrot).

Bakkagerð

1) Gróinn bakki – heill	2) Gróinn bakki – rofinn
3) Sandströnd	4) Sandströnd með gróðurbakka
5) Malarströnd	6) Malarströnd með gróðurbakka
7) Áreyrar	8) Klettur og grjót
9) Bakkavörn	10) Varnargarðar
11) Ræktað land	

Hæð bakka

1) 0 – 0,5 m	2) 0,5 – 1 m	3) 1 – 1,5 m	4) >1,5 m

Halli á bakka

1) Lóðréttur 80–90°	2) Brattur 60–80°	3) Miðlungs 30–60°
4) Lítill 10–30°	5) Óverulegur <10°	

Mat á landbroti

1. Ekkert eða mjög lítið sýnilegt rof. Aðstæður gefa ekki til kynna að líklegt sé að það muni eiga sér stað í náninni framtíð.
2. Lítilsháttar sýnilegt rof. Bakkar eru viðkvæmir og hugsanlegt að rof geti átt sér stað í náninni framtíð t.d. þegar vatnsstaða er í hámarki.
3. Töluvert rof vegna landbrots. Sýnileg ummerki eru t.d. að laus jarðvegur er við bakkann.
4. Mikið rof vegna landbrots. Ummerki eru augljós t.d. þar sem grafið hefur undan bökkum.

Mynd 1. Gróinn bakki - heill

Mynd 2. Gróinn bakki - rofinn

Mynd 3. Sandströnd

Mynd 4. Sandströnd með gróðurbakka

Mynd 5. Áreyrar

Mynd 6. Klettur og grjót

Mynd 7. Malarströnd með gróðurbakka

Mynd 8. Malarströnd

Mynd 9. Bakkavörn

Mynd 10. Varnargarðurur

Mynd 11. Ræktað land

Hæð bakka var metin í 0-3 m fjarlægð frá vatnsborði, eftir aðstæðum. Hæðinni var skipt niður í fjóra eftirfarandi flokka (sjá ljósmyndir 12-15).

1.) 0 - 0,5 m

2.) 0,5 – 1 m

3.) 1 – 1,5 m

4.) >1,5 m

Mynd 12. Hæð bakka 0 - 0,5 m

Mynd 13. Hæð bakka 0,5 - 1 m

Mynd 14. Hæð bakka 1 - 1,5 m

Mynd 15. Hæð bakka $\geq 1,5$ m

Halli á árbakka var metinn og skipt niður í fimm eftirfarandi flokka (sjá ljósmyndir 16-20).

1.) Lóðréttur 80-90°	2.) Brattur 60-80°	3.) Hallandi 30-60°
4.) Aflíðandi 10-30°	5.) Flaturléttur <10°	

Mynd 16. Lóðréttur bakki, halli 80-90°

Mynd 17. Hæð bakka 1 - 1,5 m

Mynd 18. Lóðréttur bakki, halli 30-60°

Mynd 19. Brattur bakki, 10-30°

Mynd 20. Flatur bakki, halli $\leq 10^\circ$

Mat á landbroti var skipt niður í fjóra eftirfarandi flokka (sjá ljósmyndir 21-24)

1. Ekkert eða mjög lítið sýnilegt rof er til staðar og aðstæður þannig að ekki er líklegt að það muni eiga sér stað í náninni framtíð.
2. Lítilsháttar sýnilegt rof er til staðar og bakkar viðkvæmir og því hugsanlegt að rof geti átt sér stað í náninni framtíð t.d. þegar vatnsstaða er mjög há.
3. Töluvert rof vegna landbrots er til staðar en þó ekki eins alvarlegt og í flokki 4. Sýnileg ummerki eru t.d. að laus jarðvegur er sýnilegur á yfirborði.
4. Mikið rof vegna landbrots á sér stað og ummerki um það eru augljós t.d. þar sem grafið hefur undan bökkum.

Mynd 21. Ekkert eða mjög lítið landbrot

Mynd 22. Lítilsháttar landbrot

Mynd 23. Töluvert landbrot

Mynd 24. Mikið landbrot

2. Niðurstöður

Landbrot var metið á öllum bökkum á því svæði sem sýnt er á korti nr 1. Heildar lengd mældra bakka sumarið 2025 var 33.135 m

Tafla 1. Heildarlengd mældra bakka eftir flokkum, í metrum.

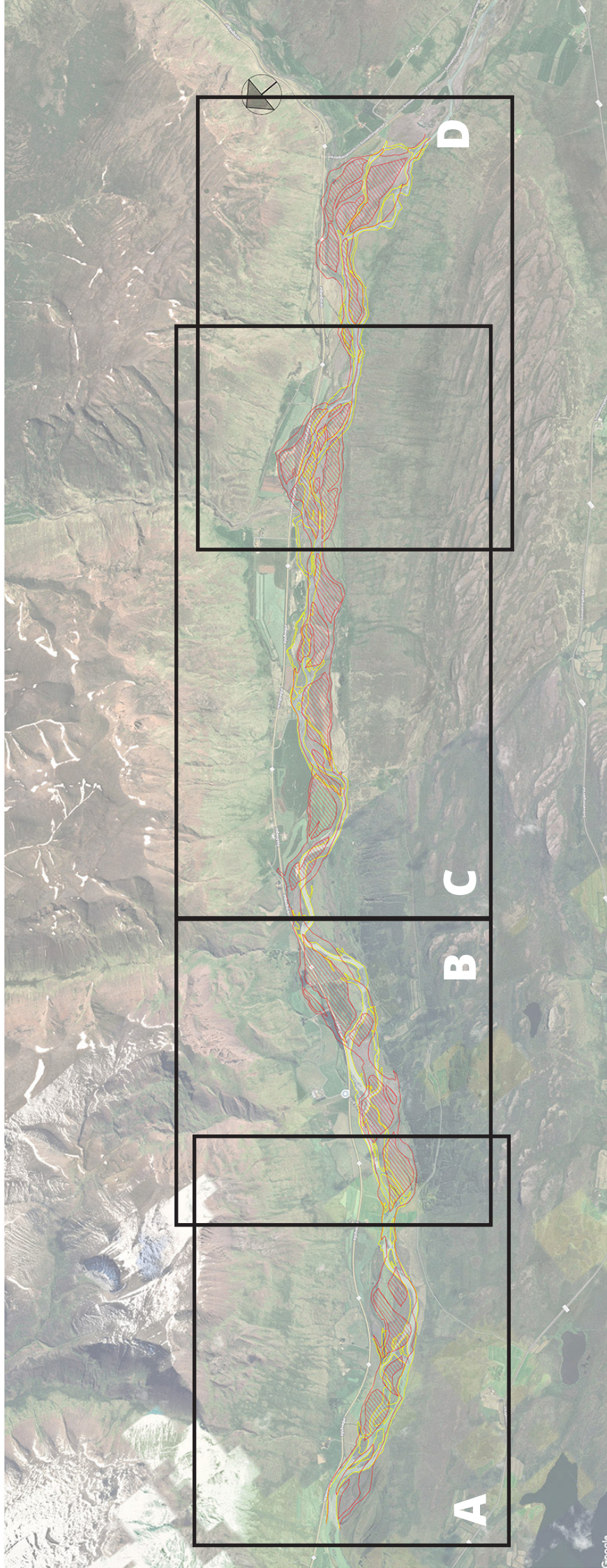
Landbrot	Lengd í metrum	Hlutfall
Ekkert eða lítið	16.677	50%
Lítillsháttar	7.472	22,5%
Töluvert	4.842	15%
Mikið	4.144	12,5%
Samtals	33.135	100%

Rennsli árinna hefur breyst að nokkru leyti frá virkjun en megin álar árinna í dag eru í svipuðum álum og hún var fyrir virkjun.

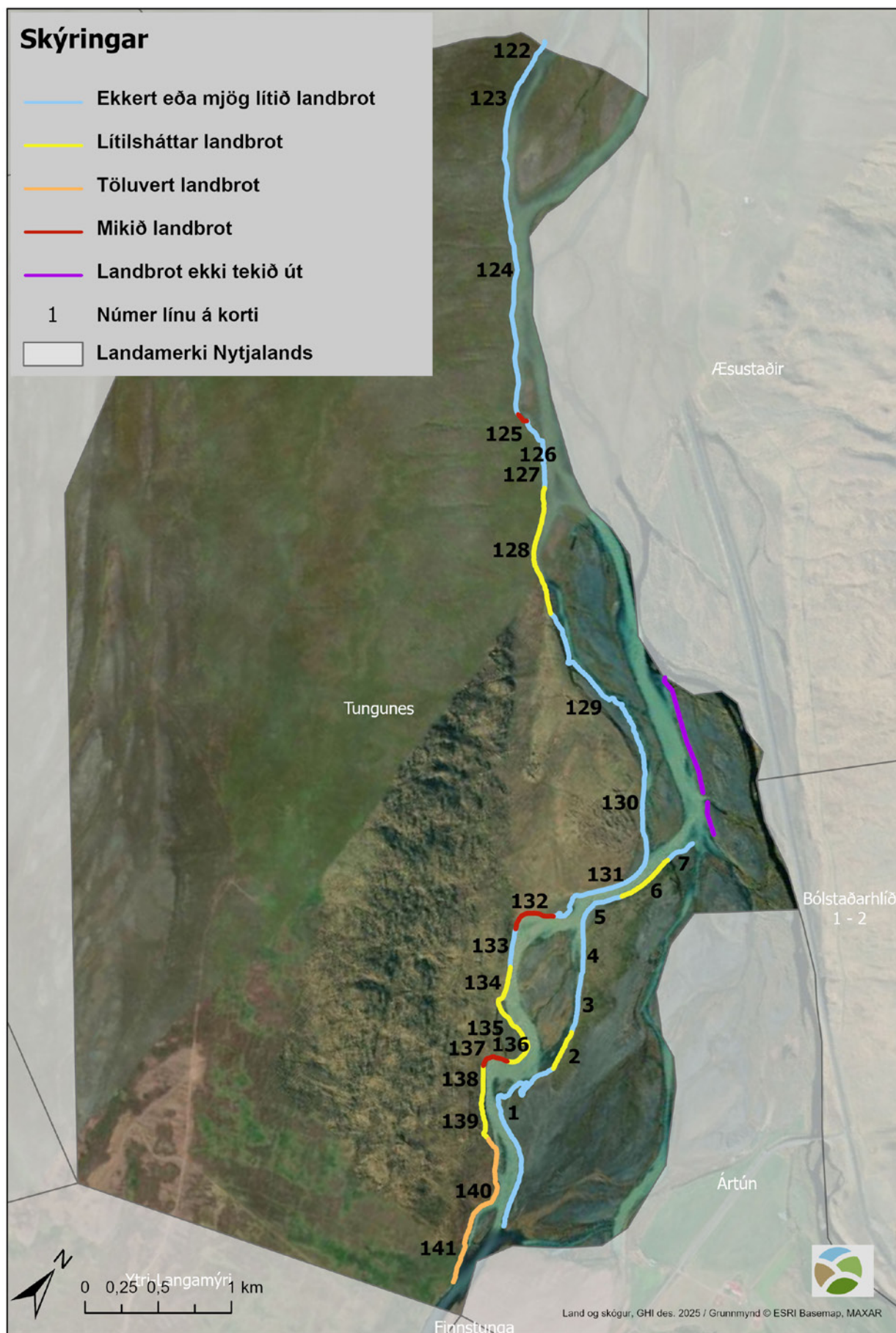
Vegagerð virðist hafa haft töluverð áhrif á rennsli árinna. Til að mynda þegar nýr þjóðvegur er lagður um Langadal er á þremur stöðum þrengt töluvert að farveginum með þeim afleiðingum að rennslisstefnur breytast og nýtt land tekur að brotna meira en áður.

Á nokkrum stöðum hafa litlir garðar verið reistir til að stoppa rennsli í minni kvíslar.

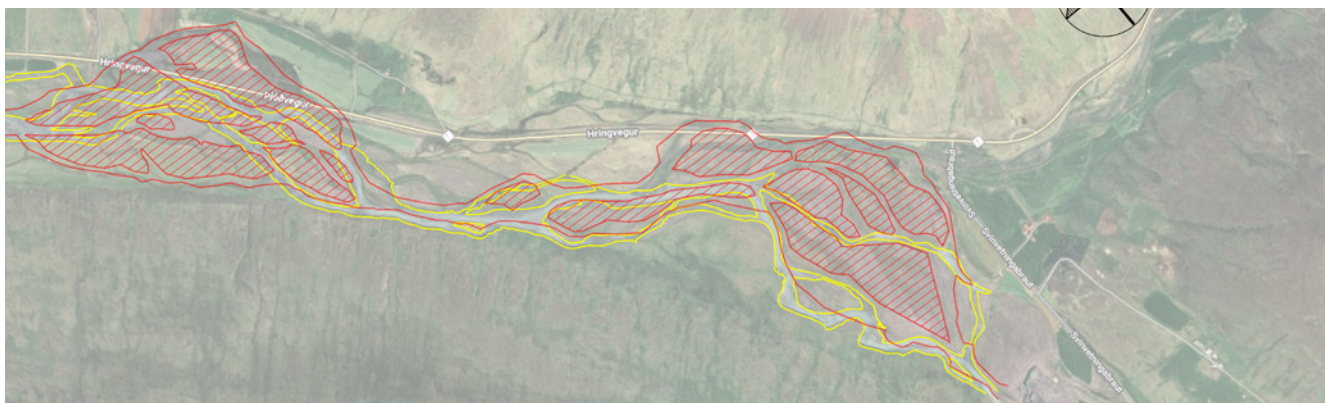
Heildaryfirlit yfir landbrotið má sjá á korti 1 en jarðamerki sem skilgreind eru sem svartar línur og vísa til korta þar sem nánari grein er gerð fyrir landbroti einstakra jarða.

Mynd 25. Yfirlit yfir núverandi árfarveg (gulur) og árfarveg árið 1969 (rauður).

Kort 2. Tunguness

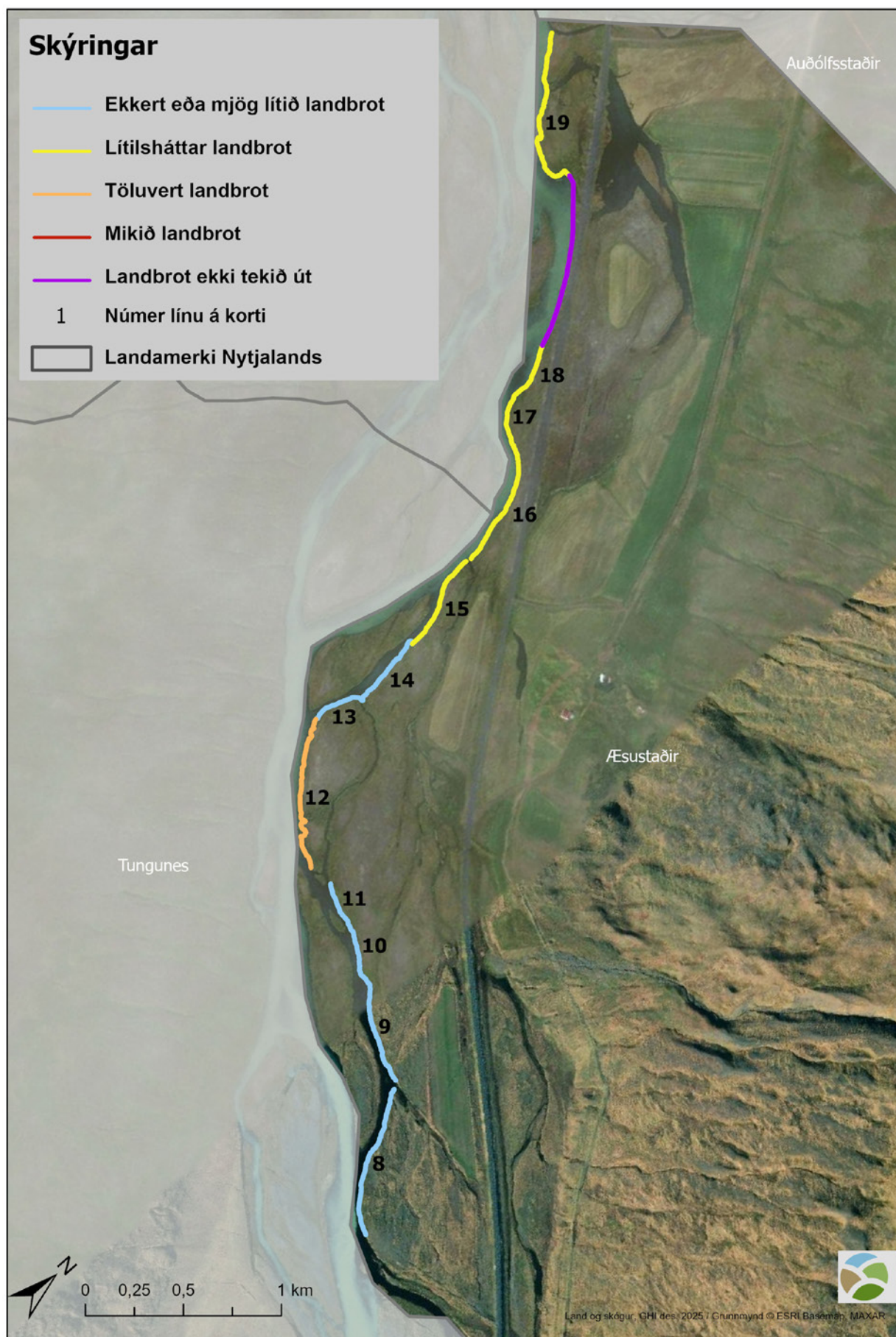

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Tungunes, sjá mynd 25, hluta D.

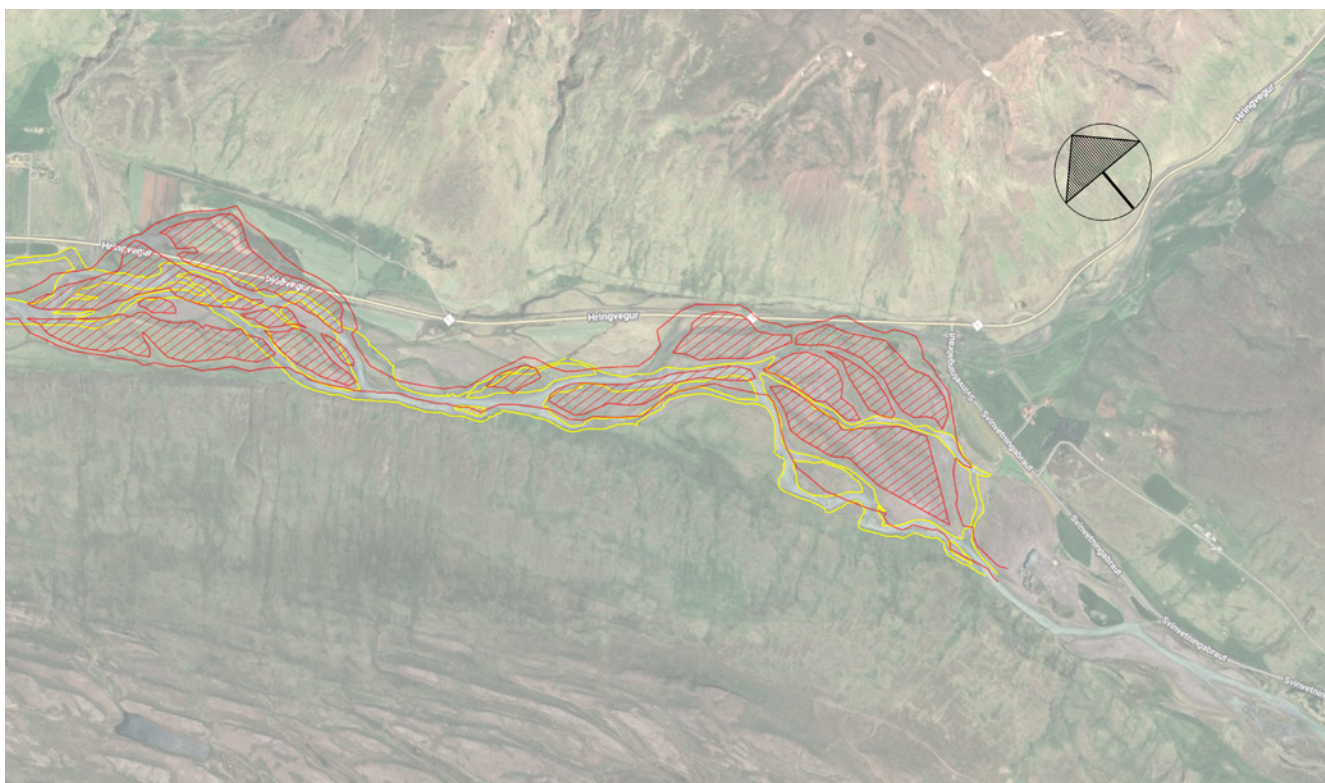
Við Tungunes er núverandi landbrot mjög lítið. Helst er að finna landbrot syðst á jörðinni vestan árinna. Alvarlegast er landbrotið við línur 137, 140 og 141 en þar hefur mikið landbrot verið eins og sjá má á samanburðarmynd árfarveganna.

Tafla 2. Tungunes

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
1	Ekkert eða lítið landbrot	Áreyrar	0 - 0,5m	<10°	682
2	Lítillsháttar landbrot	Áreyrar	0,5 - 1m	80-90°	120
3	Ekkert eða lítið landbrot	Áreyrar	0 - 0,5m	<10°	172
4	Ekkert eða lítið landbrot	Áreyrar	1 - 1,5m	60-80°	100
5	Ekkert eða lítið landbrot	Áreyrar	0 - 0,5m	<10°	194
6	Lítillsháttar landbrot	Áreyrar	>1,5m	60-80°	170
7	Ekkert eða lítið landbrot	Áreyrar	0 - 0,5	<10°	89
122	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5	<10°	142
123	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	30-60°	140
124	Ekkert eða lítið landbrot	Klettur - stórgrýti	>1,5m	60-80°	816
125	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	80-90°	33
126	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	80-90°	77
127	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	30-60°	139
128	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	371
129	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	<10°	578
130	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	60-80°	184
131	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	<10°	420
132	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	80-90°	137
133	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	60-80°	108
134	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	121
135	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	<10°	241
136	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	10-30°	56
137	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	80-90°	28
138	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	30-60°	75
139	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	30-60°	139
140	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5	60-80°	294
141	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	10-30°	164
Samtals					5790

Kort 3. Æsustaðir

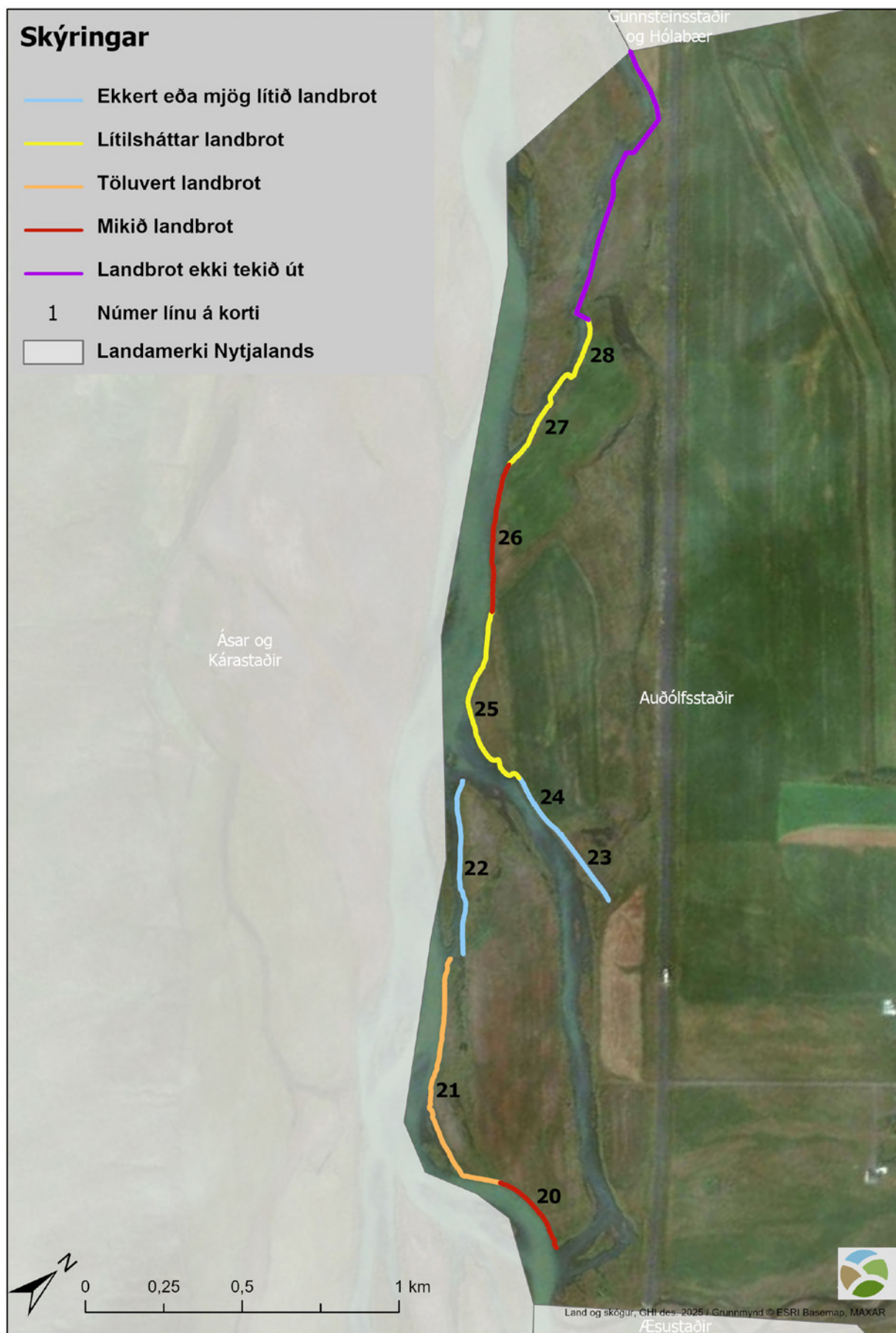

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Æsustaði, sjá mynd 25, hluta D.

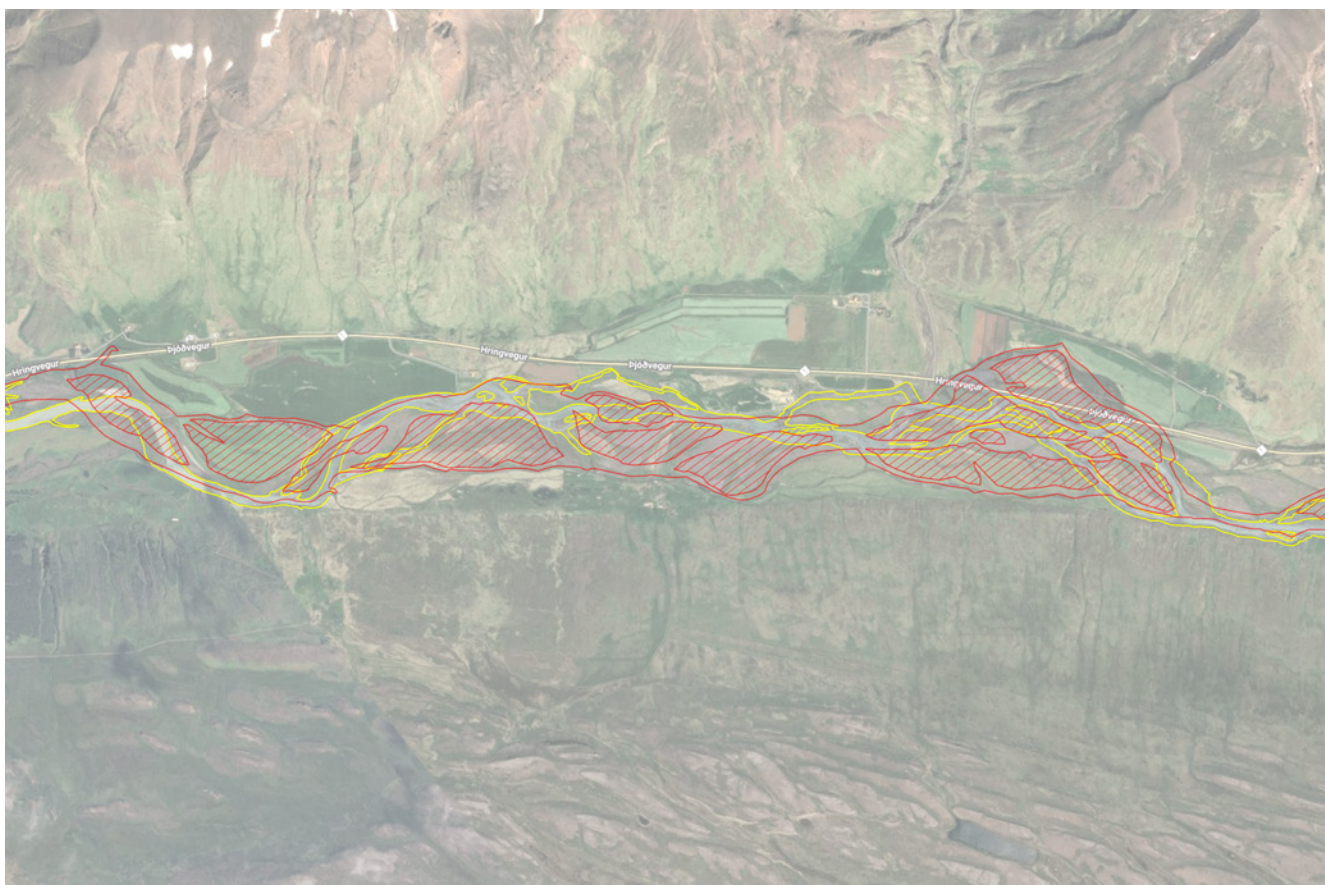
Við Æsustaði er landbrot almennt lítið en við línu 12 þar sem landbrot er skráð töluvert hefur ís brotið töluvert land fremur en straumpungi árinna.

Tafla 3. Æsustaðir

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
8	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	1 - 1,5m	60-80°	332
9	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	10-30°	244
10	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	10-30°	129
11	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	1 - 1,5m	60-80°	92
12	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	10-30°	369
13	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	123
14	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	<10°	174
15	Lítílsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	30-60°	216
16	Lítílsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	10-30°	278
17	Lítílsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	10-30°	131
18	Lítílsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5- 1m	10-30°	106
19	Lítílsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	Oct.30	378
				Samtals	2572

Kort 4. Auðólfstaðir

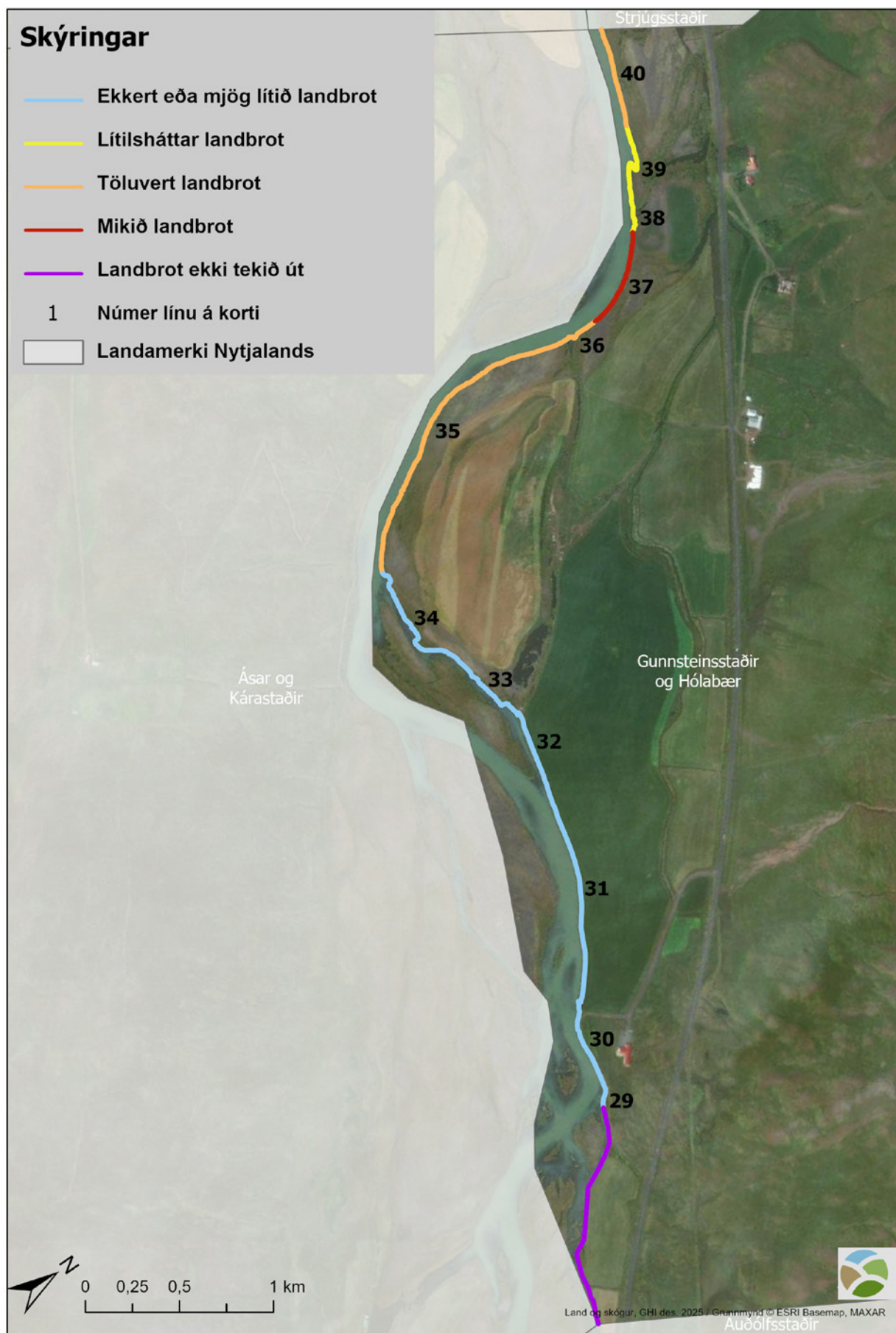

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Auðólsstaði, sjá mynd 25, hluta C.

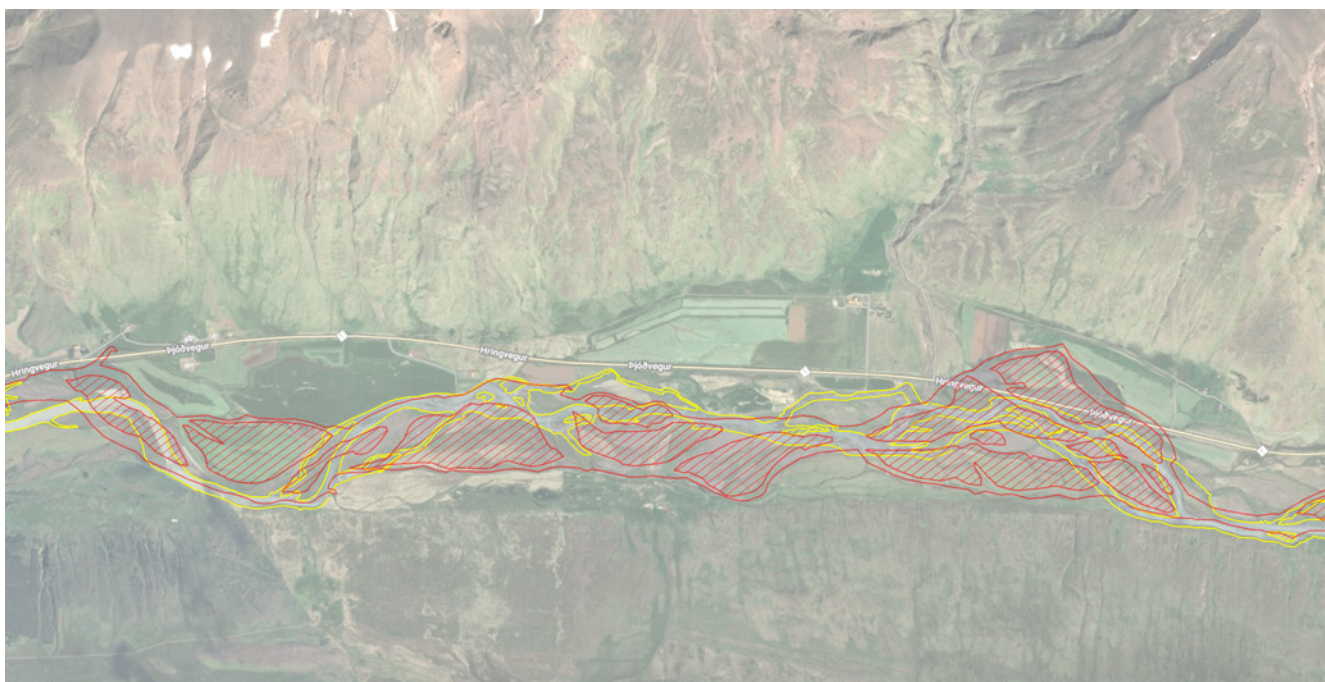
Við Auðólsstaði er mikið og töluvert landbrot á þremur mælinum. Landbrot á þessum svæðum í þessum mæli (þá sérstaklega við línur 20 og 21) er til að gera nýhafið. Þetta svæði er áreyri sem byggðist upp að hluta til eftir að nýr vegur var lagður um dalinn.

Tafla 4. Auðólsstaðir

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
20	Mikið landbrot	Ræktað land	0,5 -1m	60-80°	124
21	Töluvert landbrot	Ræktað land	0,5 - 1m	60-80°	357
22	Ekkert eða lítið landbrot	Ræktað land	0,5 - 1m	60-80°	235
23	Ekkert eða lítið landbrot	Varnargarður			108
24	Ekkert eða lítið landbrot	Ræktað land	>1,5m	30-60°	100
25	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5-1m	30-60°	266
26	Mikið landbrot	Ræktað land	>1,5m	60-80	203
27	Lítillsháttar landbrot	Ræktað land	1 - 1,5m	60-80°	159
28	Lítillsháttar landbrot	Ræktað land	>1,5M	60-80°	78
Samtals					1630

Kort 5. Gunnsteinsstaðir og Hólabær

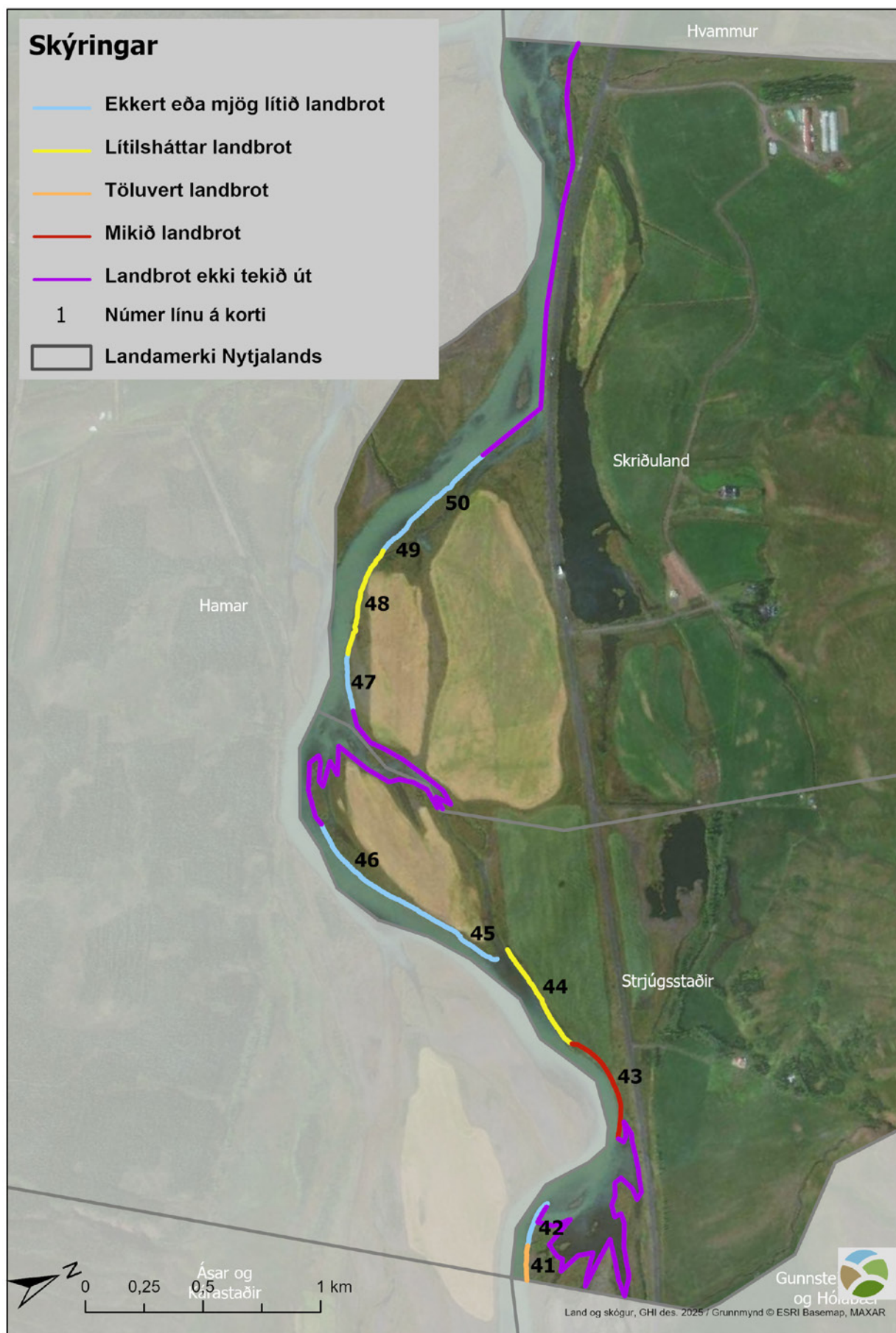

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Gunnsteinsstaði og Hólabæ, sjá mynd 25, hluta C.

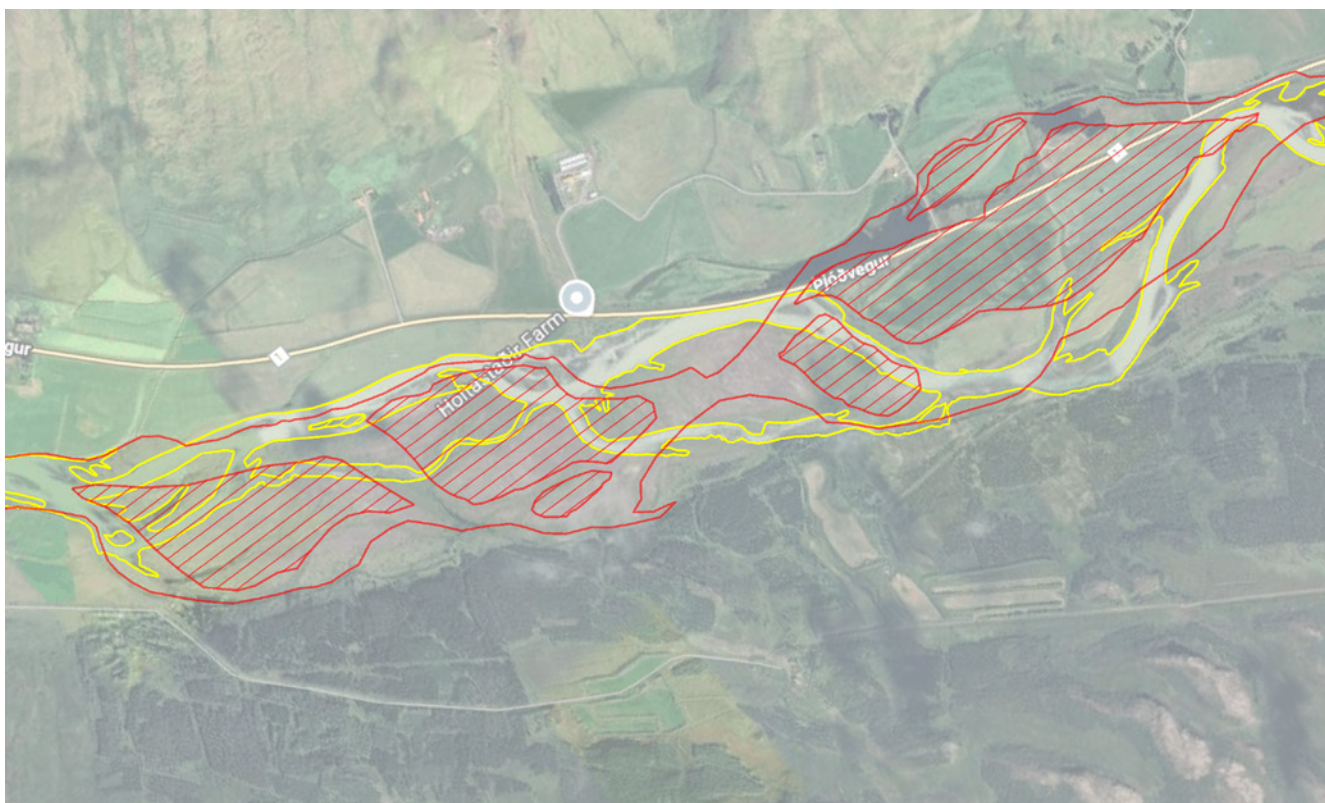
Sýðst á svæðinu við Gunnsteinsstaði og Hólabæ er lítið sem ekkert landbrot, bakkavörn er á stórum hluta þessa svæðis. Við línu 33 er lítill uppýttur varnargarður sem lokaði á ál sem áður rann þar austast í farveginum. Nyrst er landbrot meira og þá mest við línu 37. Þar er jarðvegur malarkenndur og laus í sér og veitir litla fyrirstöðu. Frá 2008 hefur bakkinn við þessa línu hopað mest um eina 13 metra. Þessi árbakki var þó mun nær núverandi þjóðvegi árið 1969 eins og sjá má á samanburðarmynd farvega. Óhætt er að segja að hér renni áin í svipuðum farvegi og fyrir virkjun, landbrot á þessum árfjölda hefur þó sett sitt mark á farvegin og rennur hann nú að megninu til í einum áli.

Tafla 5. Gunnsteinsstaðir og Hólabær

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
29	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	60-80°	43
30	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	80-90°	215
31	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Bakkavörn			500
32	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Ræktað land	>1,5m	80-90°	169
33	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Ógróinn bakki heill	0,5 - 1m	10-30°	187
34	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	10-30°	310
35	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	30-60°	693
36	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	109
37	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5	60-80°	226
38	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	80-90°	58
39	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	232
40	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	60-80°	223
Samtals					2965

Kort 6. Strjússtaðir og Skriðuland

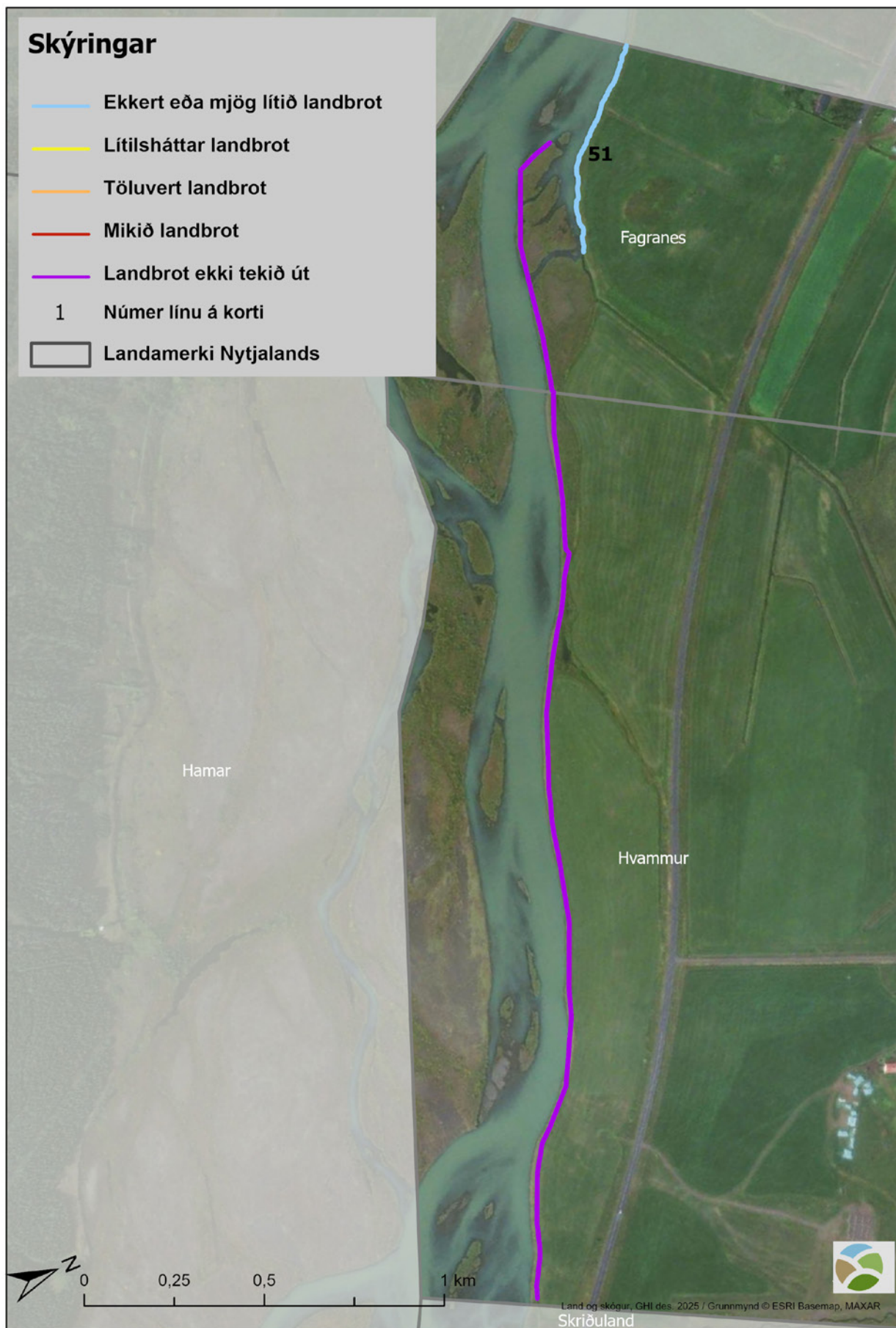

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Strjúgsstaði og Skriðuland, sjá mynd 25, hluta B.

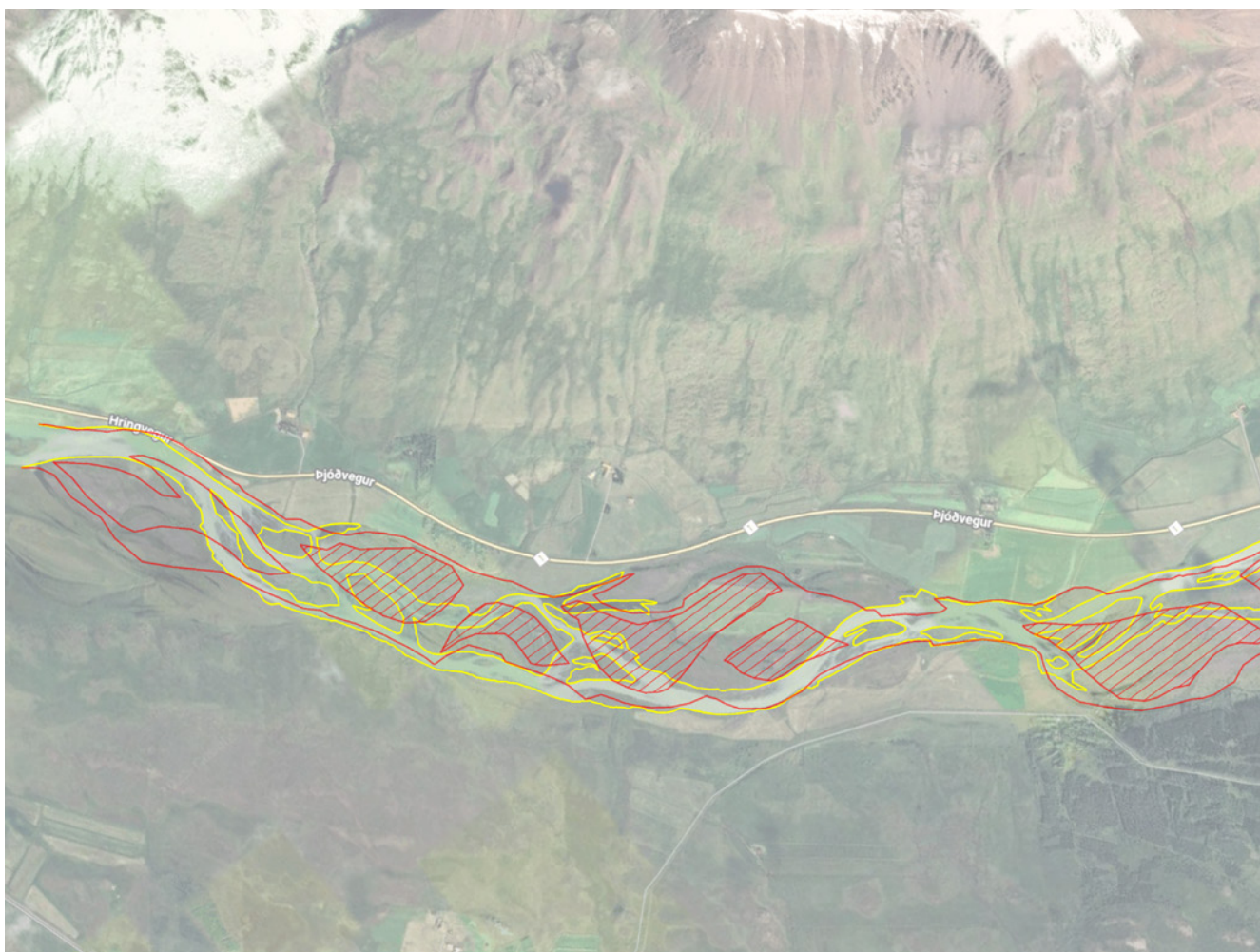
Á þessum kafla er landbrot aðeins að finna syðst á svæðinu. Fyrir vegagerð lá áin í tveimur álum en hefur verið veitt í einn ál við vegagerð. Ætla má að landbrotið hafi orðið vegna þessa.

Tafla 6. Strjúgsstaðir og Skriðuland

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
41	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	60-80°	63
42	Ekkert eða lítið landbrot	Áreyrar	0 - 0,5	<10°	86
43	Mikið landbrot	Ræktað land	>1,5m	80-90°	210
44	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	60-80°	204
45	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5	<10°	104
46	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	30-60°	298
47	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	<10°	101
48	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	200
49	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	30-60°	67
50	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	10-30°	182
Samtals					1515

Kort 7. Fagranes og Hvammur

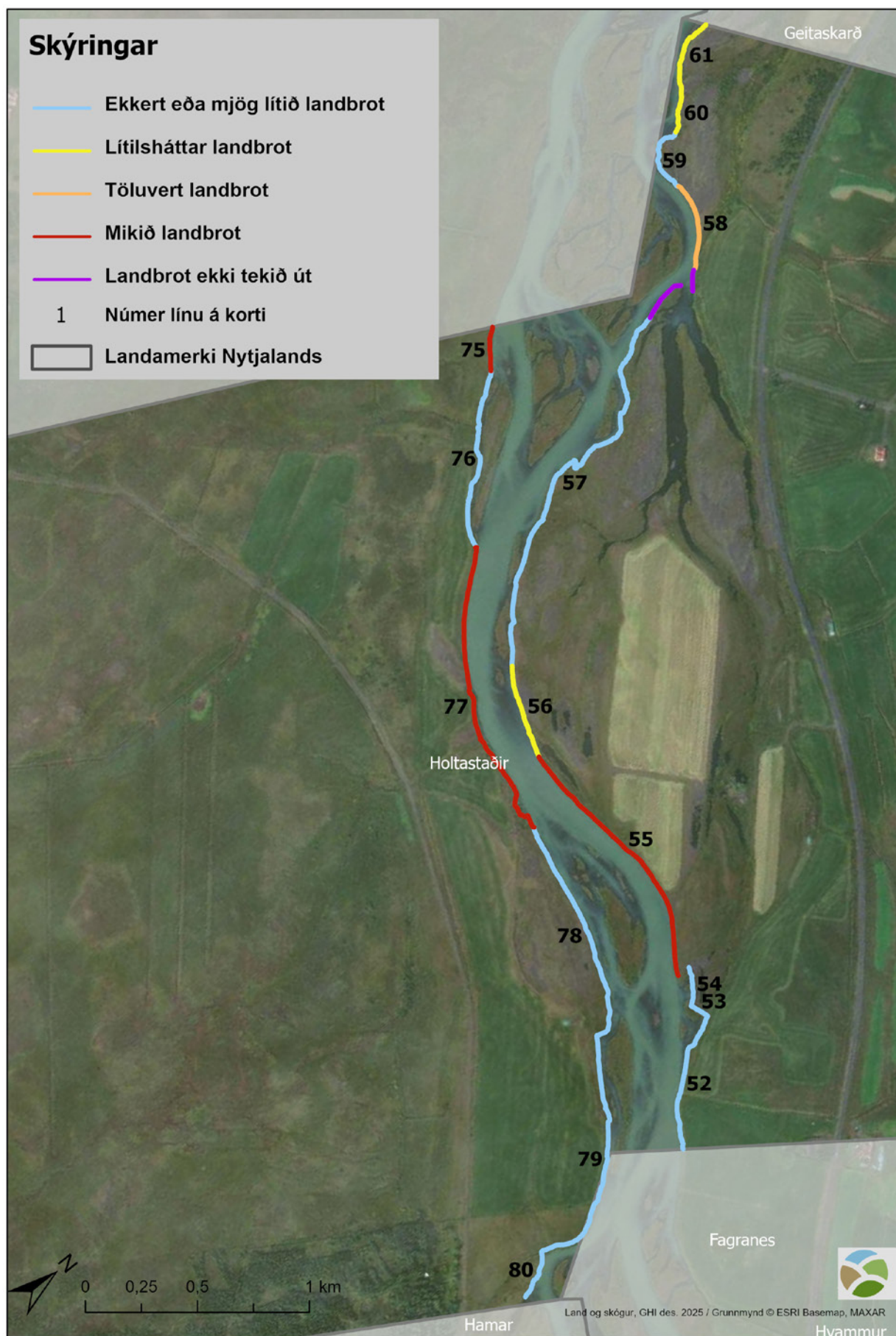

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Fagranes og Hvamm, sjá mynd 25, hluta A.

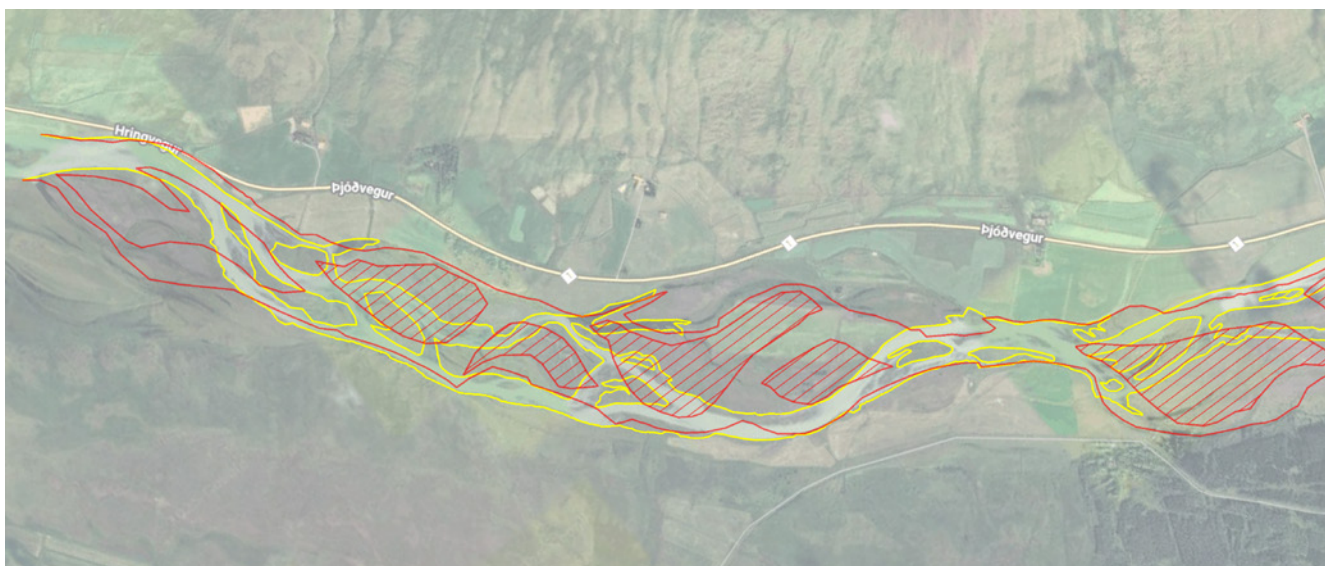
Við Fagranes og Hvamm mælist ekkert landbrot. Við Hvamm er bakkavörn frá árinu 2009 en þar var áður mikið landbrot.

Tafla 7. Fagranes og Hvammur

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
0	Ekkert eða lítið landbrot	Bakkavörn			1100
51	Ekkert eða lítið landbrot	Ræktað land	>1,5m	60-80°	258
Samtals					1358

Kort 8. Holtastaðir

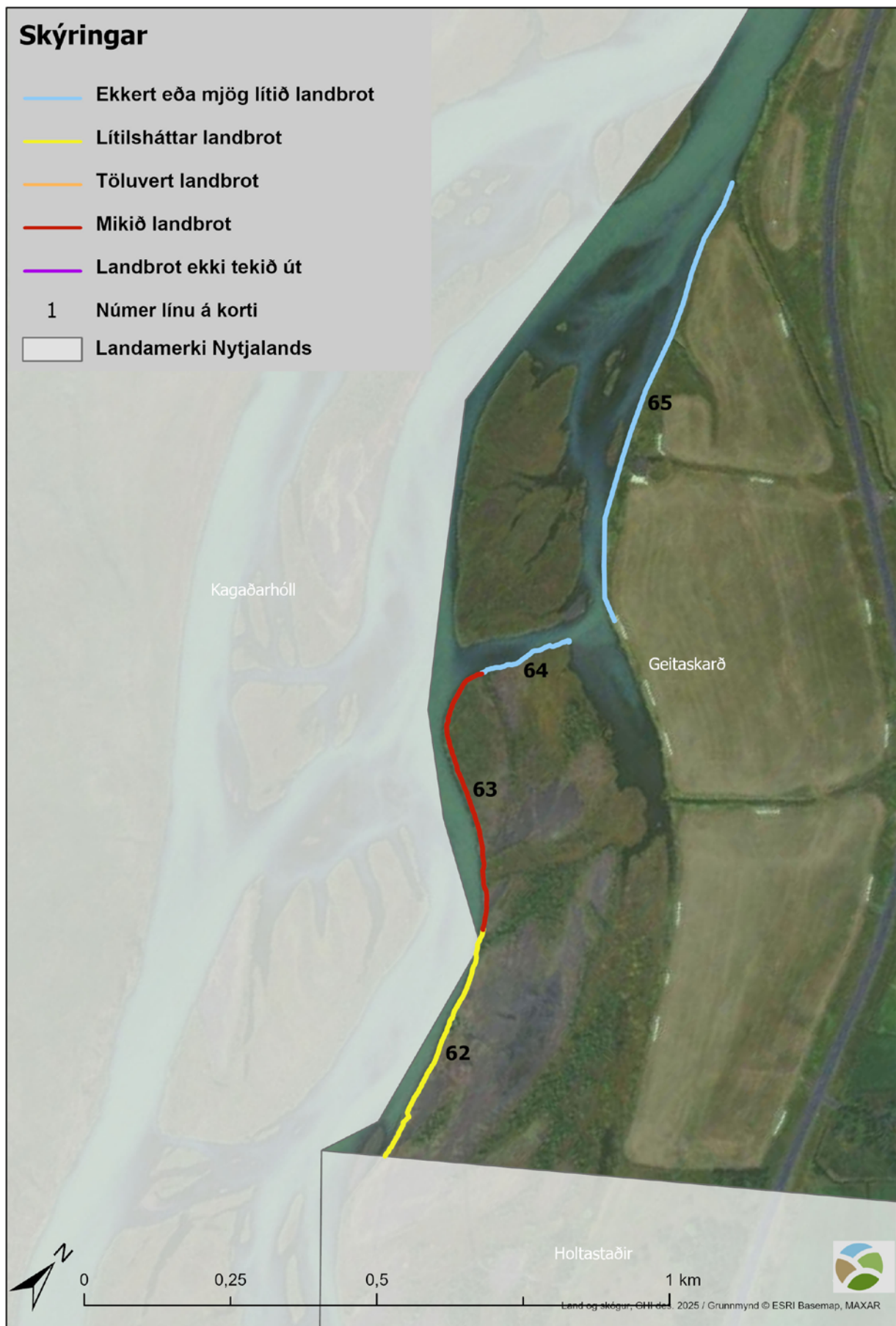

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Holtastaði, sjá mynd 25, hluta A.

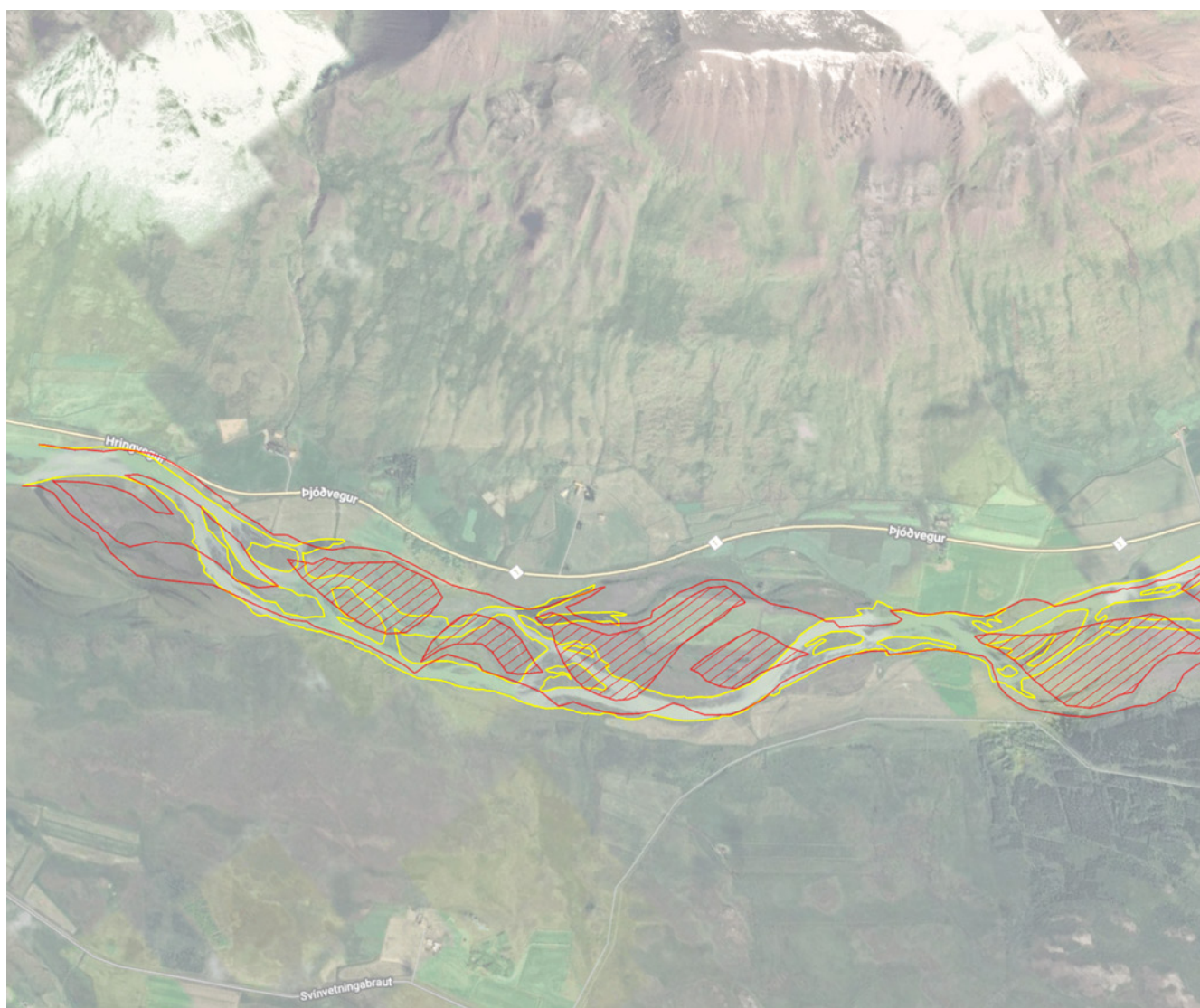
Við Holtastaði er mesta landbrotið syðst austan árinna og fyrir miðbik vestan árinna. Eins og sjá má á samanburðarmynd árfarveganna er landbrotið við línu 55 á landi sem áður var farvegur (1969), þar sunnan við eru tveir varnargarðar (óvíst með aldur) sem beina ánni meira til vestur en áður var. Í framhaldi af landbroti við línu 55 er mikið landbrot við línu 77 sem er á gagnstæðum bakka og má draga af því ályktun að það landbrot sé fyrst og fremst tilkomið sökum þess að þar liggur áin nýorðið öll í einum ál. Hér hefur því unnist mikið land en tapast á öðrum stöðum samhliða því.

Tafla 8. Holtastaðir

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
52	Ekkert eða lítið landbrot	Ræktað land	>1,5m	60-80°	267
53	Ekkert eða lítið landbrot	Varnargarður grjóttvarinn			36
54	Ekkert eða lítið landbrot	Varnargarður ógrjóttvarinn			74
55	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	515
56	Lítilshátta landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	179
57	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	60-80°	810
58	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	165
59	Ekkert eða lítið landbrot	Áreyrar	0 - 0,5m	<10°	141
60	Lítilshátta landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	30-60°	96
61	Lítilshátta landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	136
75	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	83
76	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	60-80°	356
77	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	80-90°	582
78	Ekkert eða lítið landbrot	Bakkavörn	0,5 - 1m	60-80°	435
79	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	30-60°	492
80	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	60-80°	83
Samtals					4450

Kort 9. Geitaskarð

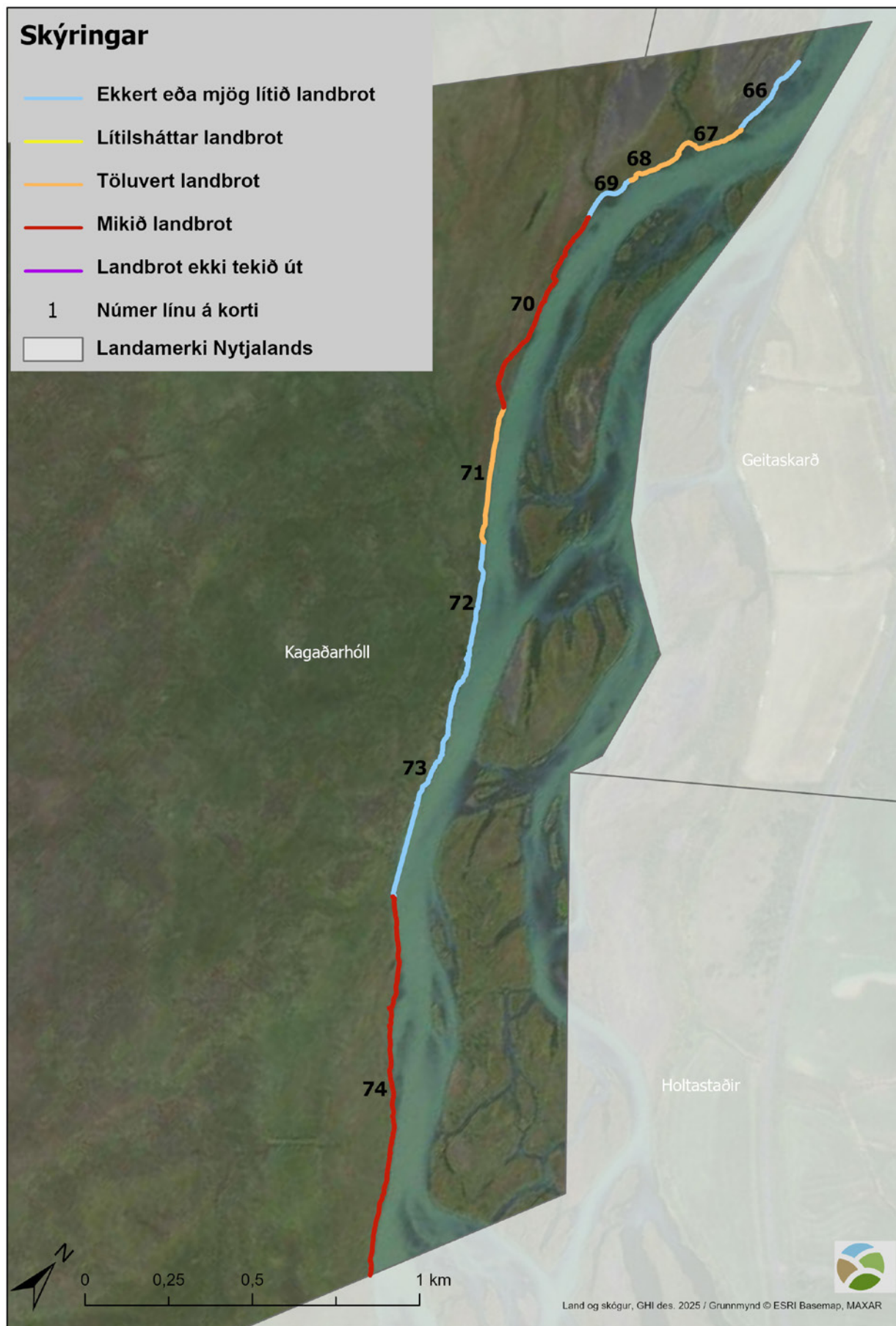

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Geitaskarð, sjá mynd 25, hluta A.

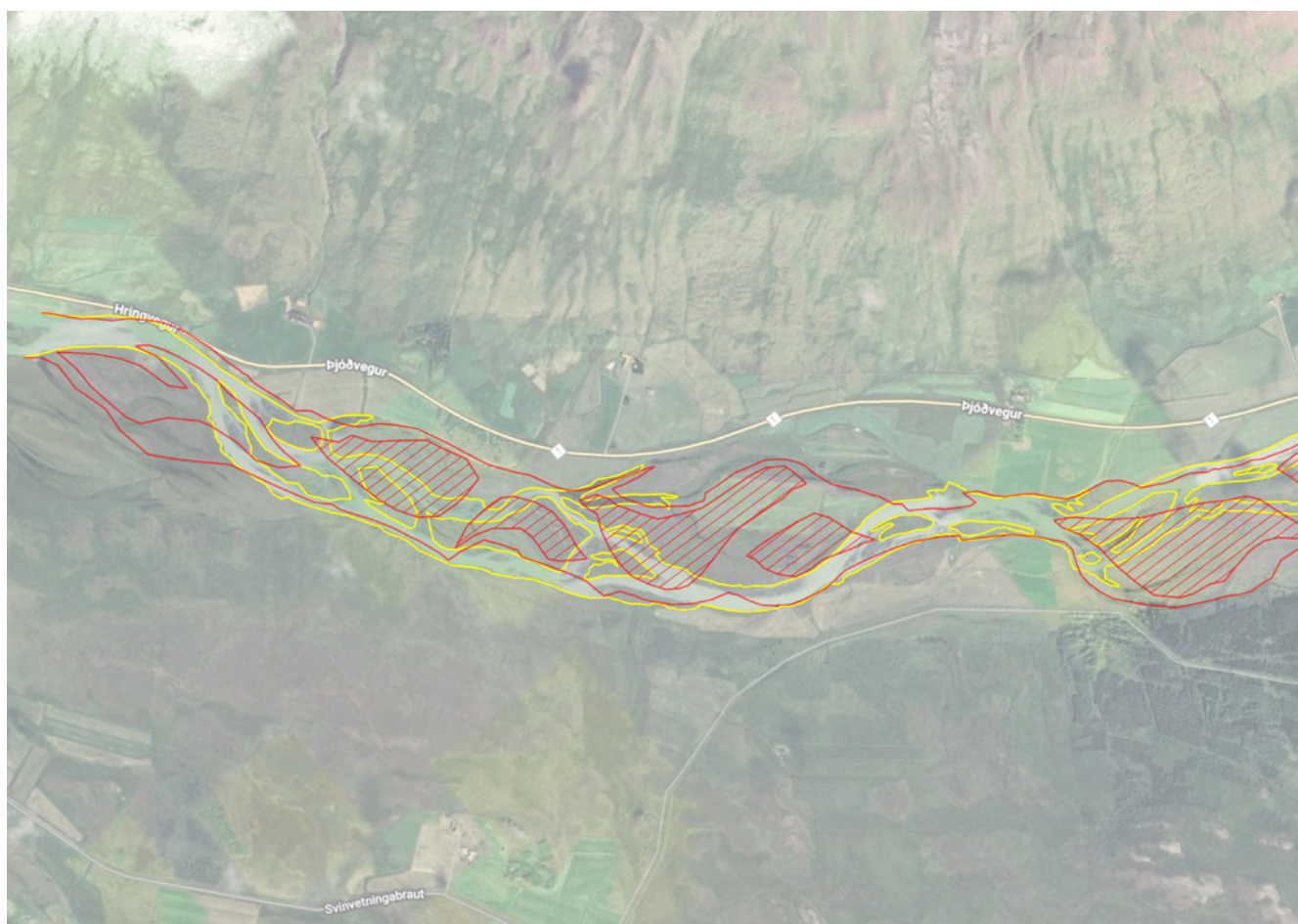
Hér er landbrot almennt lítið nema við línu 63 en þar rennur áin við áreyri sem veitir litla mótstöðu, þessi eyri er hluti af hólma/áreyri sem áin rann áður sitthvoru megin við eins og sést vel á samanburðarmynd árfarveganna.

Tafla 9. Geitaskarð

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
62	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	182
63	Mikið landrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	80-90°	198
64	Ekkert eða mjög lítið	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	60-80°	71
65	Ekkert eða mjög lítið	Ræktað land	>1,5m	60-80°	329
Samtals					780

Kort 10. Kagaðarhóll

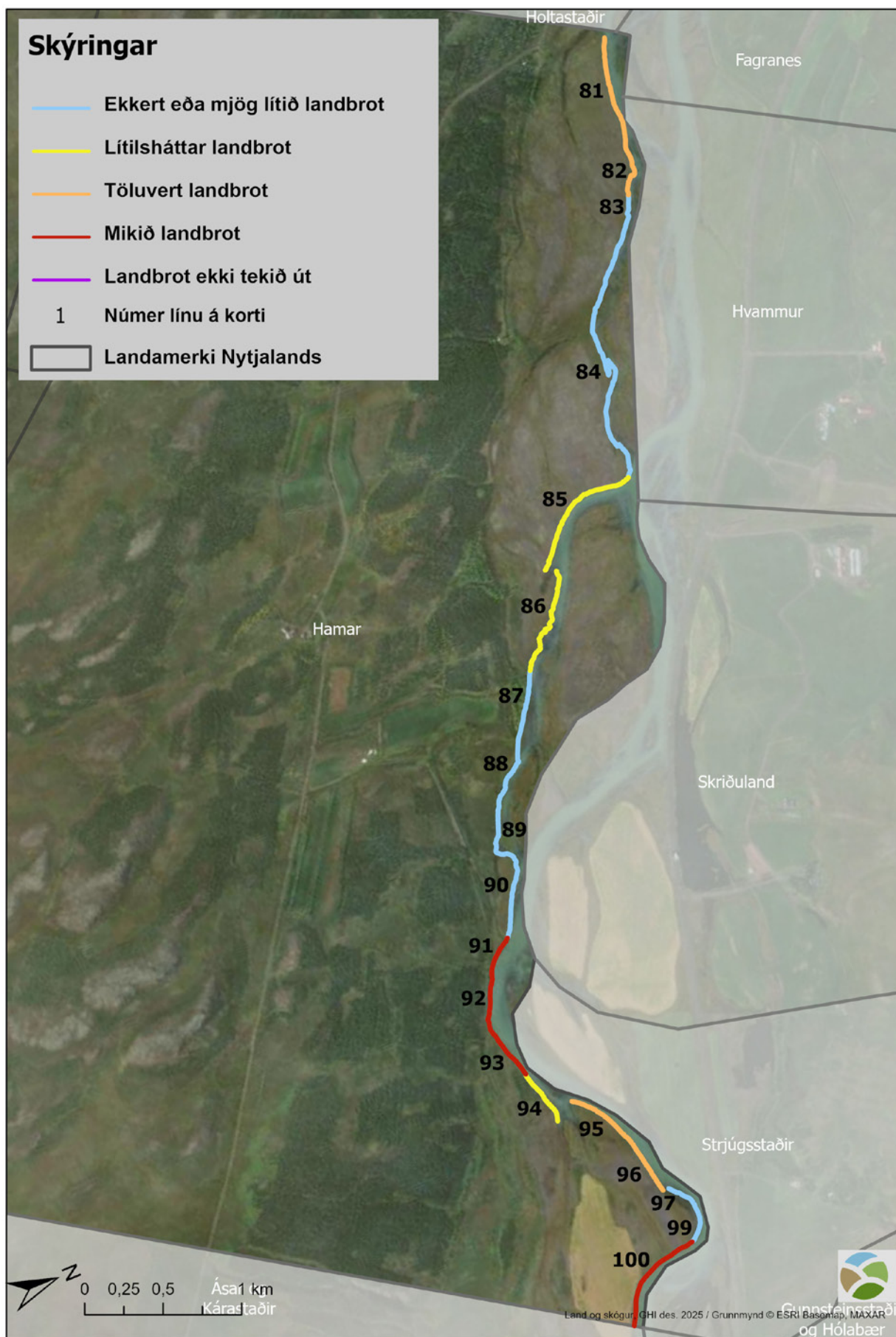

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Kagaðarhól, sjá mynd 25, hluta A.

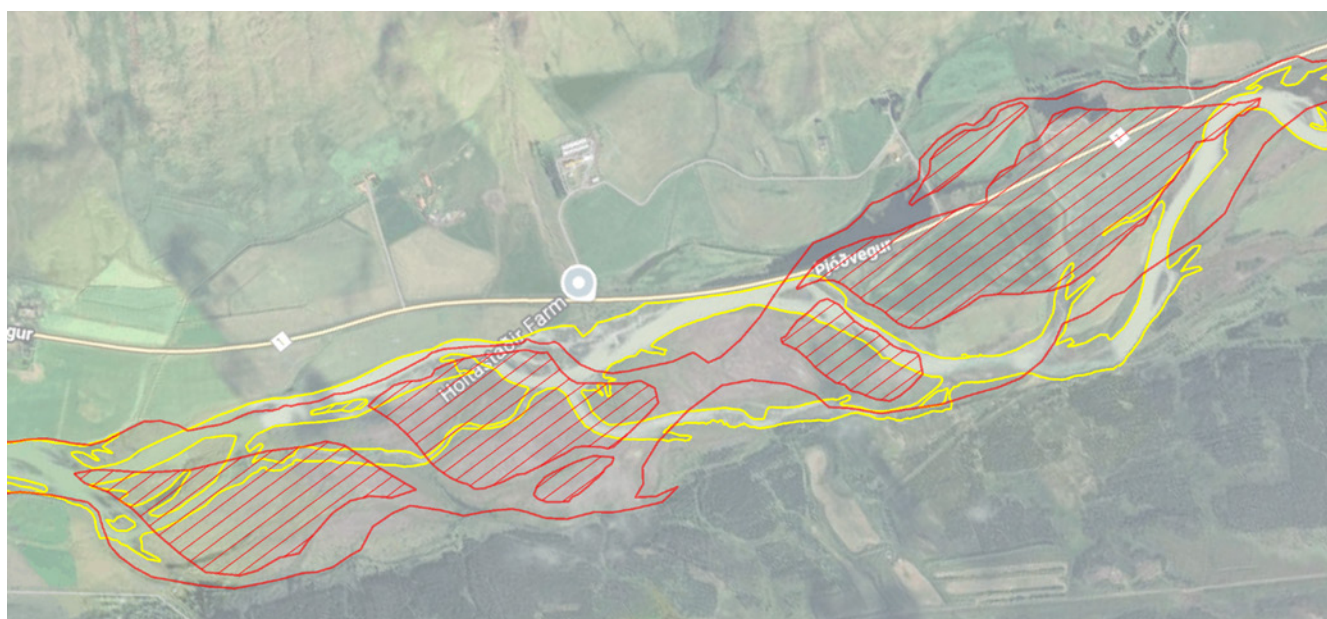
Við Kagaðarhól er landbrot víða mikið eða töluvert. Þarna liggur áin í tveimur álum og sá sem liggur við land Kagaðarhóls er sá sami og rann þar 1969 að undanskilinni línu 74 en þar hefur landbrotið verið hraðvirkast og komið breidd árkvíslarinnar vestar en var 1969. Þetta landbrot má rekja til þess að nú liggur megin állinn að mestu á vesturbakkanum.

Tafla 10. Kagaðarhóll

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
66	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	60-80°	115
67	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	132
68	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	43
69	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	30-60°	75
70	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	60-80°	301
71	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	30-60°	173
72	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	1 - 1,5m	30-60°	163
73	Ekkert eða lítið landbrot	Klettur - stórgrýti	>1,5m	60-80°	353
74	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	500
Samtals					1855

Kort 11. Hamar

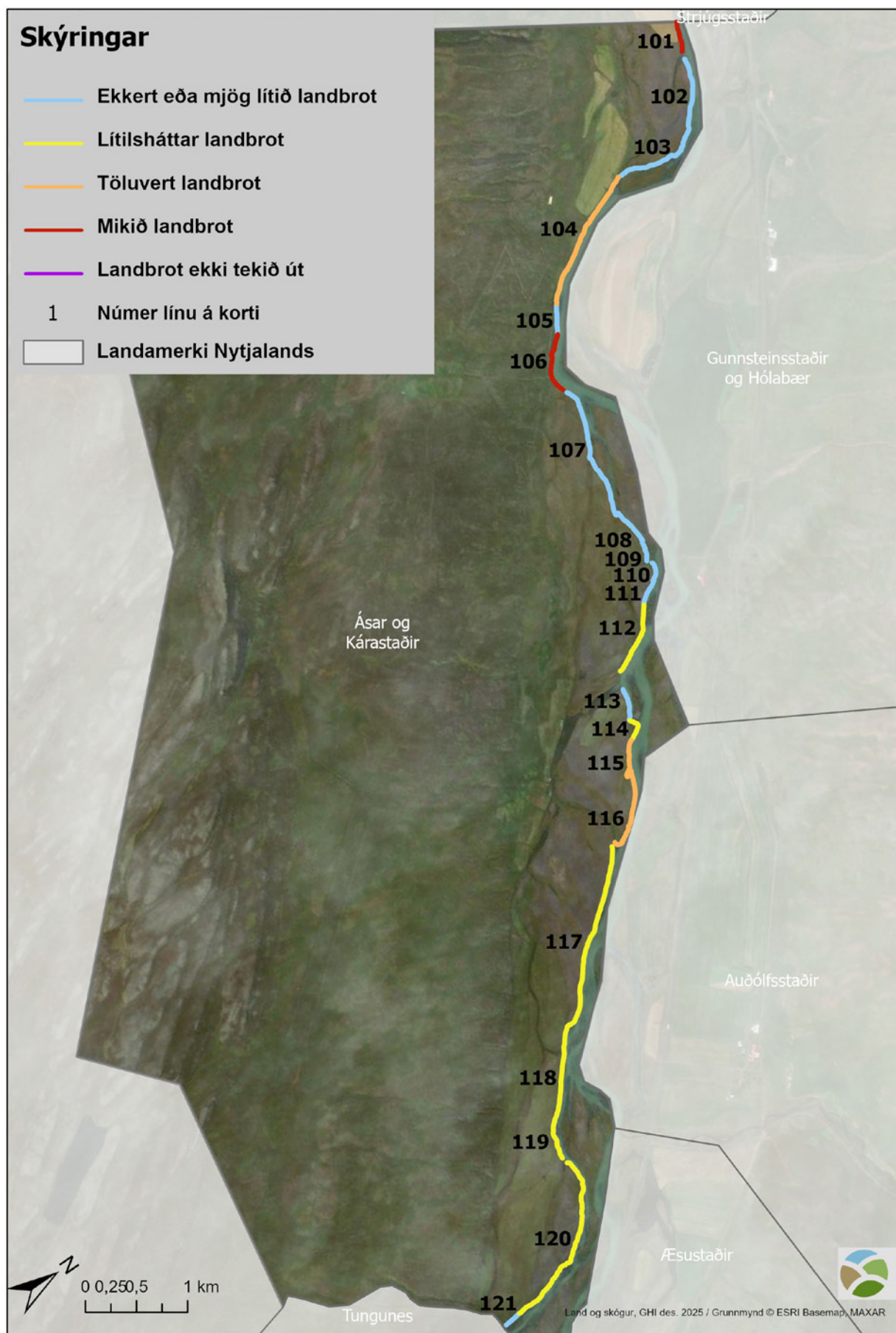

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Hamar, sjá mynd 25, hluta B.

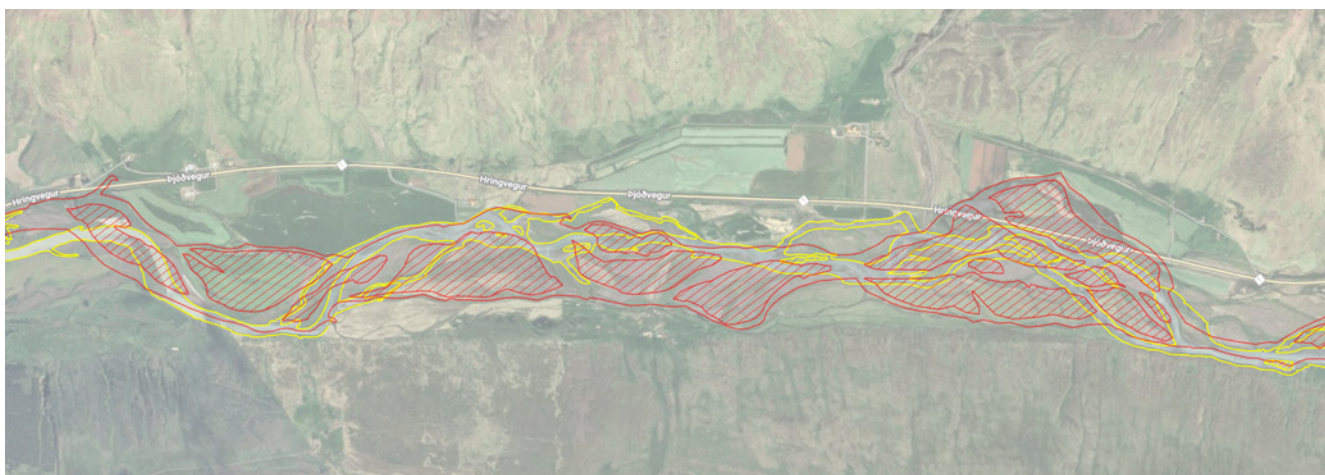
Landbrot er lítið við jörðina Hamar að undanskildum syðsta kafla árinna. Það landbrot er líklegast tilkomið vegna færslu árinna í tengslum við vegagerð og færslu árinna í einn megin farveg til móts við Strjúgsstaði.

Tafla 11. Hamar

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
81	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	262
82	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	60-80°	184
83	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	30-60°	68
84	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	60-80°	832
85	Lítilsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	375
86	Lítilsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	329
87	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	60-80°	249
88	Ekkert eða lítið landbrot	Klettur stórgrýti	>1,5m	60-80°	83
89	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5m	60-80°	190
90	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	<10°	278
91	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	113
92	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	142
93	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	80-90°	163
94	Lítilsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	154
95	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	174
96	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	1 - 1,5m	60-80°	173
97 - 99	Ekkert eða lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	<10°	186
100	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	293
Samtals					4248

Kort 12. Ásar og Kárastaðir

Núverandi árfarvegur (gulur) og árfarvegur árið 1969 (rauður) við Ása og Kárastaði, sjá mynd 25, hluta C.

Við þessar jarðir er landbrot almennt lítið. Það er þó mikið og alvarlegt við línu 106 en þar brýtur mikið í krappri beygju. Land við Hólahvarf hefur verið varið með bakkavörn og litlum varnargarði sem veldur því að áin hefur ekki breyst neitt á þeim bakka og stýrt henni alfarið á land Ása og leitt til þessa landbrots.

Tafla 12. Ásar og Kárastaðir

Nr. Línu	Landbrot	Bakkagerð	Hæð bakka	Halli bakka	Lengd m
101	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	121
102	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakkki heill	0 - 0,5m	<10°	335
103	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Sandströnd með gróðurbakka	0 - 0,5m	<10°	335
104	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	592
105	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	60-80°	121
106	Mikið landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	80-90°	258
107	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	1 - 1,5m	30-60°	543
108	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0 - 0,5m	<10	220
109	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	1 - 1,5m	30-60°	49
110	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	0,5 - 1m	30-60°	82
111	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	1 - 1,5m	30-60°	105
112	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	296
113	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	1 - 1,5m	30-60°	132
114	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	<10°	110
115	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	60-80°	275
116	Töluvert landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	60-80°	255
117	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	<10°	881
118	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0,5 - 1m	30-60°	222
119	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	>1,5m	60-80°	220
120	Lítillsháttar landbrot	Gróinn bakki rofinn	0 - 0,5m	<10°	749
121	Ekkert eða mjög lítið landbrot	Gróinn bakki heill	>1,5	60-80°	71
Samtals					5972

3. Samantekt

Áin er dæmigert vatnakerfi sem breytir reglulega um rennislisleiðir vegna árstíðabundinna sveiflna í vatnsmagni og framburði. Framburður í jökulám eins og Blöndu stuðlaði að því að ár dreifast um margar kvíslir, með þeim afleiðingum að breytingar á rennsli árinna geta verið tíðar þó að oft sé einn eða tveir megin álar. Þetta má sjá við Blöndu þegar bornar eru saman loftmyndir fyrir virkjun og mælingalínur sumarsins 2025. Við skoðun þá sést vel að megin all árinna í dag rennur að mestu í öðrum hvorum þeim ál.

Við virkjun og stýringu vatnsrennslis frá 1991 má því segja að nokkrar breytingar hafi orðið á rennsli árinna bæði náttúrulegar og af mannavöldum og Blanda hefur nú meira en áður skorðast í einn megin farveg þar sem straumálag á bakka er orðið stöðugra. Á sömu loftmyndum má einnig sjá að núverandi farvegur eins og hann var mældur upp í sumar rennur mikið til í þeim tveimur meginfarvegum árinna sem hún rann í fyrir virkjun. Það er að segja áin í dag rennur á víxl í þessum tveimur álum og á stöku stað í þeim báðum. Þar sést líka vel hve mikil áhrif vegagerðar hefur haft á rennslistefnu árinna á einum þremur stöðum á þessum kafla. Mesta landbrotið sem mælt var sumarið 2025 var við jörðina Hamar og má ætla að það sé tilkomið vegna vegagerðar en drjúgum áli árinna var lokað við lagningu nýs vegar á móts við bæinn Strjúgsstaði og vatni sem áður rann í tveimur álum veitt í einn. Það er því ljóst að álag á bakka Hamars (sjá kort 11) hafi aukist til muna við þá aðgerð.

Það má því draga af þessu þá ályktun að virkjunin, vegagerð og bygging nokkurra varnargarða hafi ýtt undir að áin renni fremur í einum ákveðnum farvegi og stuðli að frekara staðbundnu landbroti en áður var. Á móti hafa landeigendur eignast nýtt land til ræktunar sem áður var hvorki aðgengilegt né heppilegt til ræktunar og eru því möguleikar til aukinnar landnýtingar meiri nú en fyrir breytingar.

Hér er því nokkuð skýrt dæmi sem sýnir hvernig vatnastýring getur haft veruleg áhrif á landmótun, vistkerfi og möguleika til landnýtingar.